

N:o 51.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 April 1882, kl. 3 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

Kongl. Maj:t har, under den 27 sistlidne Januari, till Riksdagen af-låtit en proposition af följande lydelse:

»Sedan med anledning af Riksdagens underdåniga skrifvelse den 17 Maj:ts 1879 förslag uppgjorts till förordning angående förlagsinteckning och dermed sammanhang egande författningar, vill Kongl. Maj:t, efter det Högsta Domstolen blifvit hörd, med bifogande af de angående ämnet i Högsta Domstolen och Statsrådet förda protokoll, enligt 87 § Regeringsformen, föreslå Riksdagen

dels att antaga i ett sammanhang närlagda förslag till

- 1:o) Förordning angående förlagsinteckning;
- 2:o) Förordning angående förändrad lydelse af 17 Kap. 7 § Handelsbalken, och
- 3:o) Förordning angående förändrad lydelse af 1 § i förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875;

dels att, under förutsättning och villkor af bifall till förenämnda förordningar, antaga bifogade förslag till

- 4:o) Förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862;

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 7 Saml. 29 Häft.

- dels ock att antaga närlagda förslag till
 5:o) Förordning angående fredande från utmätning af lösören, som jord-
 egare lemnat landbo till egendomens bruk.»

De förslag till förordningar, som finnas bilagda den Kongl. propositionen, äro här nedan i detta utlåtande aftryckta.

Ifrågavarande lagstiftnings utvecklingsgång kan inhemtas af det betänkande i ämnet, som en utaf Kongl. Maj:t förordnad komité den 6 Augusti 1881 afgifvit och hvilket betänkande blifvit utdeladt till Riksdagens ledamöter, äfvensom af Lag-Utskottets vid 1879 års riksdag afgifna utlåtande N:o 38.

De i nu föreliggande Kongl. proposition först upptagna fyra författningsförslag äro af hvarandra beroende samt af Kongl. Maj:t framlagda till antagande i ett sammanhang, hvaremot det sist upptagna författningsförslaget bildar ett för sig fristående helt.

I.

Den Kongl. propositionen i sin först nämnda del har föranledt nedan upptagna anmärkningar, hvilka angå

Förslaget till Förordning angående förlagsinteckning.

1 §.

I denna §, som angifver de näringar, hvilkas idkare må ega att till säkerhet för upptagna förlagslån lemna förlagsinteckningar, har Utskottet ansett sig böra åter införa den af komiterade föreslagna, men af Kongl. Maj:t såsom obehöflig uteslutna bestämmelse, att »*grufvedrift, äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra*», bör räknas till ifrågavarande näringar.

Mot den sålunda ifrågasatta bestämmelsen framstälde Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerskollegium i infordradt underdånigt utlåtande — hvilket,

jemte afgifvet utlåtande af Fullmäktige i Jernkontoret, finnes särskildt tryckt bifogadt detta betänkande — följande anmärkningar:

»Enligt § 1 i nyssberörda förslag är afsedt, att författningen skulle ega tillämplighet för, bland annat, grufvedrift, »äfvén der denna ej är att till bergsbruk hänföra». I motiven, der någon särskild utredning angående innehållet af i fråga varande § icke återfinnes, är icke heller i öfrigt angifvet hvad med »grufvedrift» af detta slag skall förstås. För närvarande lära alla företag, hvilka äro att anse såsom inbegripna under benämningen »grufvedrift», vara att hänföra under gällande grufvestadgas bestämmelser, och likaledes lära den industriela verksamhet i sin helhet, som faller inom området för dessa bestämmelser, vara att hänföra till »bergsbruk»; hvaraf ock följer, att all grufvedrift under nu varande förhållanden skulle vara att hänföra till bergsbruk. I det vanliga språkbruket förekommer icke heller benämningen grufva för anläggning eller arbetsrum till eftersökande och upphemtande af andra mineralrikets alster än dem, som enligt nu gällande grufvestadga äro föremål för inmutning, såsom ock visar sig af benämningarna stenbrott, skifferbruk, kalkbrott, grustägt m. m. — Skulle åter med uttrycket vara afsedda förhållanden, som kunde komma att genom utfärdandet af en ny grufvelag inträda till följd af inskränkning i antalet af mutbara mineral, så innebär detta en förutsättning af en förändring, som ännu icke egt rum.»

Enär, på sätt af Kommerskollegium blifvit anmärkt, alla företag, hvilka kunde anses såsom inbegripna under benämningen grufvedrift, vore för närvarande att hänföra under gällande grufvestadgas bestämmelser, ansåg Högsta Domstolen, när ärendet der föredrogs, det i fråga om grufvedrift i paragrafen förekommande tillägg, såsom obehöfligt, böra utgå.

På dessa skäl blef ock ifrågavarande tillägg uteslutet i den Kongl. propositionen.

Kommerskollegium har grundat sin åsigt om bestämmelsens obehöflighet uteslutande på för ögonblicket gällande förhållanden samt ur dem velat härleda, hvad med »grufva» rätteligen borde förstås, och sålunda stält betydelsen af bestämmelsen i omedelbart sammanhang med nu gällande grufvestadga.

Utskottet, som icke velat göra frågan, *hvilka* näringars idkare enligt 1 § i författningsförslaget skola ega rätt att upptaga lån mot förlagsinteckning, beroende af en, hvad särskildt angår föremålen för inmutning, vexlande och för närvarande under omarbetning varande grufvelagstiftning, har sålunda ansett komiterades förslag i denna del böra godkännas.

I öfrigt har uti denna § en redaktionsjemkning vidtagits,

3 §.

I denna §:s 2 mom. har Utskottet funnit bestämmelse böra införas derom, att ansökning om förlagsinteckning skall genast af Rätten afslås, när inteckning sökes för förlag till annan rörelse än i 1 § sägs.

En dylik bestämmelse bör för vederbörande rådstufvurätt innebära en kraftig maning att, vid förekommande ansökningar om beviljande af förlagsinteckning, icke betrakta sin åtgärd dervid såsom allenast notariel, utan sorgfälligt tillse, huruvida det förlagslån, för hvilket inteckning sökes, gifvits till sådan rörelse, att, enligt 1 §, inteckning för förlaget må ske.

7 & 11 §§.

Efter 10 § i Kongl. Maj:ts förslag har Utskottet inskjutit en ny paragraf, som skulle erhålla ordningsnummret 11, innefattande förslag till bestämmelser rörande de rättsförhållanden, som uppkomma, då det verk eller inrättning, till hvars drifvande förlagslån lemnats, öfvergår ur förlagstagarens i annan egares hand.

Det har länge anmärkts såsom en hufvudsaklig brist i nu gällande lagstiftning om förlagsinteckning, att deri saknats bestämmelse i nämnda afseende. Då förlagsinteckningen icke medför panträtt, och förlagsmannen med hänsyn till den löseghedom, som svarar för förlagslånet, således icke har sakrätt, kan, såväl efter gällande lag som enligt Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag, förlagsmannen, i händelse förlagstagaren öfverlätit den industriella anläggningen till annan person, icke i nye egarens konkurs göra gällande någon företrädesrätt till betalning för sin fordran ur den löseghedom, som eljest skulle för förlagsinteckningens gäldande svarat, och detta äfven i det fall, att nye egaren uttryckligen öfvertagit förlagslånet och ännu är i besittning af det öfvertagna inventariet. Likaledes kunna, i fall afliden förlagstagares arfvingar, med begagnande af det förlagslån, den aflidne i lifstiden erhållit, fortsatt hans rörelse och derunder åsamkat sig ny gäld, arfvingarnes borgenärer med stöd af lagen bestrida förlagsmannen förmånsrätt till betalning ur det inventarium, som i den aflidne förlagstagarens hand utgjorde säkerhet för förlagslånet. Förlagsinteckningen hade nemligen blifvit meddelad för att bereda förlagsmannen förmånsrätt gent emot förlagstagarens borgenärer, men icke för att, der verket eller inrättningen af en eller annan anledning öfvergått i ny egares hand, gälla mot dennes borgenärer. Denna brist i lagstiftningen har ansetts vådlig, med hänsyn icke allenast till möjligheten för en bedräglig förlagstagare att utan förlagsmannens vetskap genom ett penndrag

tillintetgöra dennes rätt, utan äfven till den allmänt gängse föreställningen, att förlagsmannens rätt icke kan tillintetgöras genom den industriela inrättningens öfverlåtelse till tredje man, åtminstone då sådan öfverlåtelse skett med alla parterers vetskap och samtycke, hvilken föreställning föranlett förlagsgifvare att medgifva förlagslåns öfvertagande af nye egaren, utan att förlagsmannen trott sig behöfva påfordra ny inteckning till säkerhet för det sålunda med nye egaren träffade aftal.

En ledamot i den komité, som behandlat frågan, har fäst uppmärksamheten derpå, att, enligt det af komiténs flertal uppgjorda lagförslag, förlagsinteckning skulle blifva helt och hållet kraftlös i det ögonblick, den industriela inrättningen genom köp eller annat laga fång öfverginge till ny egare. Då det vore uppenbart, att den risk, långifvaren löpte, att när som helst se sin säkerhet tillintetgjord genom låntagarens åtgärd, derom långifvaren gemenligen aldrig på förhand finge någon kunskap och som han i allt fall lagligen ej kunde hindra, måste i väsentlig grad förringa förlagsinteckningens värde, ansåg bemälda komitéledamot det vara oundgängligt för upprätthållande af hela rättsinstitutets betydelse att genom ett särskildt lagstadgande, så vidt ske kunde, skydda förlagsgifvaren; och kunde detta lämpligast egrum genom införande af en bestämmelse, att vid den industriela inrättningens öfverlåtelse, beroende på frivilligt aftal, nye egaren skulle vara pliktig ansvara för den i verket intecknade förlagsgäld. Fabriksföreningarne i Norrköping och Gefle hafva i utlåtanden, som af dem ingifvits till Kommerskollegium, yttrat sig i samma syfte. Såväl Kommerskollegium som fullmäktige i Jernkontoret hafva förordat tillägg till komiterades förslag i ändamål, att göra förlagsinteckningen gällande mot nye egarens borgenärer i det fall, att den industriela inrättningens öfverlåtelse skett med förlagsmannens vetskap och aftal med honom träffats om förlagets fortsatta tillgodonjutande.

Utskottet, som funnit en lagbestämmelse i detta ämne vara af behovet synnerligen påkallad, har därför föreslagit, att den, som genom näringsidkarens frivilliga öfverlåtelse förvärfvat en industriell inrättning, och som dervid ju alltid kan genom afräkning från köpeskillingen göra sig förre egarens af gravationsbeviset kända förlagslån till godo, må anses derigenom hafva iklädt sig förlagsskulden, äfven om han icke uttryckligen derom träffat aftal med förlagsgifvaren. Såsom en följd häraf har Utskottet föreslagit, att enahanda förmånsrätt, som tillkommit förlagsmannen i förre egarens konkurs, må gälla mot nye egarens borgenärer. Då den nye egaren, som hela tiden efter öfverlåtelsen njutit förlaget till godo, bör svara för förlagsskulden äfven med det gods, han tillverkat, äfvensom med de maskiner med mera, som han vid verket uppsatt, och då vid inträffandet af hans konkurs det skulle i de flesta fall möta oöfvervinneliga svårigheter att afgöra hvad sedan

förre egarens tid funnes qvar af det för förlagsskulden ansvariga inventariet, och hvad af det vid inrättningen befintliga inventariet tillkommit under nye egarens förvaltning, har förmånsrättens föremål i detta fall ansetts böra blifva samma gods, hvarur betalning för förlagsfordran enligt den allmänna regeln utgår, utan hänsyn dertill, huru stor del af godset förefans redan då nye egaren förvärfvade inrättningen, och huru stor del deraf sedermera tillkommit. Bestämmelsen härom är upptagen redan i den föreslagna paragrafens första moment vid behandlingen af frågan om betalningsansvaret, hvorigenom detta ansvar på samma gång närmare bestämmes sålunda, att, då nye egaren icke uttryckligen åtagit sig förlagsskulden såsom sin egen, förlagsmannen ej kan för sin fordran påyrka utmätning hos honom af annan egendom än den, hvarur, vid konkurs, betalning med förmånsrätt utgår.

Förslaget, att enahanda förmånsrätt skall gälla i nye, som i förre egarens konkurs, afser äfven det fall, att nye egaren ärft den industriela inrättningen och således är med förre egaren lika förbunden, hvilket Utskottet, med begagnande af allmänna inteckningslagens ord, uttryckt derigenom, att bestämmelsen förklarats gällande, icke blott då ansvarighet på grund af förut angifna stadganden åligger nye egaren, utan äfven, då han eljest för förlagsskulden i gäldenärens ställe svara bör.

Om nu föreslagna stadganden varda antagna, kommer sådant icke i ringaste mån att inskränka förlagstagarens rätt att öfverlåta den industriela inrättningen eller för honom försvåra möjligheten att ävägabrinda sådan öfverlåtelse, äfven emot förlagsmannens bestridande, allenast denne om öfverlåtelsen blifvit underrättad. Tillvaron af en dylik lag skulle emellertid föranleda dertill, att i de allra flesta fall öfverlåtelse af industriell anläggning icke komme att ske annorledes än efter inhemtande af förlagsgifvarens yttrande och efter öfverenskommelse med honom om förlagslånets bibehållande eller likviderande. I de ytterst få fall, då, i händelse förslaget blefve lag, öfverlåtelse komme att ske utan förlagsmannens vetskap, skulle visserligen den olägenhet inträffa, att nye egaren någon kortare tid stode i ansvar för en med förmånsrätt skyddad förlagsskuld, utan att de personer, som under nämnda tid med honom inlåte sig i affärsförbindelse, kunde derom ega kännedom. Men dels skulle den tid, under hvilken detta förhållande komme att ega rum, i allmänhet blifva synnerligen kort, då förlagsmannen, så snart han erhållit vetskap om öfverlåtelsen, naturligtvis komme att begagna sig af den i förslaget angifna utväg att, i brist af annan uppgörelse, genast indrifva lånet, dels vore det lätt för den, som ville lemna nye egaren kredit, att genom gravationsbevis göra sig underrättad, huruvida den ifrågavarande inrättningen förut arbetat med intecknad förlag, hvarför den nye egaren till äfventyrs kunde stå i ansvar,

Beträffande den förre egarens betalningsansvar har Utskottet föreslagit, att detta skulle kvarstå, intill dess han blifvit derifrån uttryckligen frikallad, och anteckning derom å in-teckningshandlingen skett; och har Utskottet, med stöd af allmänna in-teckningslagen, funnit nye egarens med förlagsmannens begifvande å in-teckningshandlingen tecknade förbindelse, hvarigenom han öfvertager skulden, böra anses innebära sådan frikallelse.

Då sådan uppgörelse med förlagsmannen sker, som nyss är antydd, synes han böra inom viss tid vid in-teckningsrättens förlust låta offentliggöra densamma genom uppgörelsens intagande i Rättens protokoll, på det att, såvidt ske kan, de olägenheter må undvikas, som, enligt hvad förut är angifvet, skulle kunna föranledas af bristande kännedom om nye egarens ansvar för ett af förutvarande egare upptaget förlagslån.

Det i paragrafens 2 mom. föreslagna stadgande, att, der öfverlåtelse af industriel anläggning sker utan förlagsmannens vetskap, förlagskulden genast kan, utan afseende å den för densamma eljest bestämda uppsägningstid, genast utkrävas vare sig af förre egaren eller hos den nye ur den egendom, hvarmed han svarar, är afsedt att förekomma dylika, utan förlagsmannens hörande gjorda öfverlåtelse, genom hvilka hans rätt så lätt kan varda kränkt.

Blifver nu föreslagna 11 § antagen, erfordras en hänvisning till densamma i 7 §, och bör nummerföljden å efterföljande paragrafer förändras.

15 (14) §.

Utskottet har ansett det af Kongl. Maj:t i denna § föreslagna stadgande, att *förlagsin-teckning, meddelad före den nya lagens trädande i kraft, skall bedömas efter äldre lag*, kunna blifva vilseledande i så måtto, att deraf möjligen kunde slutas, det sådan förlagsin-teckning skulle *till alla sina rättsverkningar* bedömas efter den äldre lagen, fastän enligt förslaget till förordning angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken sådan äldre förlagsin-teckning, om nemligen den genom en i öfverensstämmelse med förevarande § verkställd förnyelse bibehållits vid gällande kraft, skall bedömas efter de i åberopade lagrum enligt dess förändrade lydelse gifna nya bestämmelser icke allenast hvad angår den företrädesrätt till betalning, in-teckningen i förhållande till andra i samma förmånsrättsobjekt möjligen meddelade förlagsin-teckningar må medföra, utan ock i fråga om arten af de särskilda lösören, hvilka tillsammans utgöra det gemensamma objektet för förmånsrätten. Utskottet, som hyllar den åsigten, att, i händelse tillämpning af bestämmelserna om förmånsrätt för olika förlagsin-teckningar, meddelade i

hufvudsakligen samma förmånsrättsobjekt, ifrågakommer, förmånsrätten, liksom dess omfång, icke kan bedömas annat än efter *en och samma* förmånsrättsordning och *samma* bestämmelser om dess omfång, och förty godkänner den förutsättning, hvarpå Kongl. Maj:ts förslag i denna del är grundadt, anser att, till undvikande af allt missförstånd, ifrågavarande stadgande bör ur förslaget uteslutas. På grund af allmänna rättsgrundsatser torde utan särskildt stadgande framgå, att *giltigheten* af meddelad förlagsinteckning skall bedömas efter de regler, som gälde, då inteckningen tillkom.

På det att emellertid vederbörande må hafva tillräckligt rådrum att reglera sina affärsförhållanden till öfverensstämmelse med de nya författningarnes bestämmelser, äfvensom med afseende derå att, om, såsom Utskottet föreslår, den Kongl. propositionen icke varder antagen i oförändradt skick, Högsta Domstolens yttrande måste inhemtas öfver det ändrade förslaget, har Utskottet ansett tiden för denna förordnings och de i sammanhang med densamma stående författningars trädande i kraft böra framflyttas ett år och således sättas till den 1 Januari 1884.

Förslaget till Förordning angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken.

At början af 2 mom. har gifvits en lydelse öfverensstämmande med den, 1 § i föregående författningsförslag erhållit.

Beträffande det närmare bestämmandet af den lösegendom, i hvilken förmånsrätten kan göras gällande, har Utskottet — jemte vidtagande af redaktionsjemkning — tillagt stadgande att, vid intecknad förlag till grufvedrift, förmånsrätt ock eger rum »*i sjelfva grufvan, der den icke är att anse såsom tillhörighet till gäldenärens fasta egendom.*»

Utskottet anser nemligen kunna med skäl ifrågasättas, huruvida icke, då 17 § i 1748 års förordning förmår, att förlagslån kan erhållas för och inteckning derför ske i »grufvor», icke blott af »ädlare metaller» utan ock af »mineralier» i allmänhet, grufva af hvarje slag *för närvarande* må vara föremål för förlagsinteckning; och vid sådant förhållande finner Utskottet giltigt skäl icke förekomma, hvarföre icke i nya lagstiftningen grufvor skulle upptagas bland den lösegendom, som vid förlagsinteckning för grufvedrift bildar förmånsrättsobjektet, och detta så mycket hellre, som, vid inteckning för dylikt förlagslån, sjelfva grufvan synes böra af den till rörelsens drift hörande lösegendom vara det yppersta föremålet för förmånsrätten.

TVÅ komiterade, hvilka reserverat sig mot komiténs betänkande och förslag i förevarande afseende, hafva också förordat sådan bestämmelse, som Utskottet nu föreslår. Då, enligt hvad Utskottet förutsatt, förlagsman

kan komma att erhålla inteckning för förlagslån till grufvedrift, som icke är att till bergsbruk hänföra, och en sådan, under grufvestadgans bestämmelser om inmutning icke inbegripen grufva, der den är belägen inom gränserna af grufveegaren tillhörig fast egendom, lärer vara att anse såsom adpertinens till fastigheten och i följd häraf böra svara för fastighetens gravationer, har Utskottet ansett förmånsrätt för förlagslån kunna göras gällande allenast med hänsyn till sådan grufva, som antingen bearbetas efter inmutning, och således efter gammal rättspraxis är till lösegendom hänförlig, eller ock, såsom belägen inom annans än grufveegarens jordområde, icke är att anse såsom tillhörighet till gäldenärens fasta egendom.

Förslaget till Förordning angående förändrad lydelse af 1 § i Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875.

Då icke alltid torde vara gifvet, att den inrättning, förlagsinteckningen afser, har något särskildt för densamma utmärkande namn, har Utskottet ansett någon redaktionsjemkning nödig i författningsförslagets 2 mom.

Förslaget till Förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862.

Förslaget har icke föranlett annan anmärkning, än att, i öfverensstämmelse med hvad i detta hänseende i Konkurslagen iakttagits beträffande andra paragrafer och moment, paragraftecknen satts *framför*, och beteckningen mom. *efter* vederbörande sifferbeteckning.

Under återopande dels af hvad Utskottet nu beträffande de i Kongl. Maj:ts proposition främst upptagna fyra författningsförslag anfört, och dels i öfrigt, så vidt angår de i detta utlåtande icke särskildt omförmälda delar af samma Kongl. förslag, af den utredning och de skäl, som innefattas i komiterades betänkande och de i Statsrådet och Högsta Domstolen i ärendet förda protokoll, får Utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition, så vidt den angår förslag till Förordning angående

(Kongl. Maj:ts proposition.)

Förslag

till

Förordning angående förlagsinteckning.

Med upphäfvande af Förordningen om förlag vid bergs- och bruks-handteringen den 24 Februari 1748 och Hallordningen den 2 April 1770, så ock med ändring af hvad lag och författningar i öfrigt innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

1 §.

Gifver någon förlag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, *eller för att drifva sågverk eller fabrik eller annan dermed jemförlig inrättning*, om hvars *drifvande* anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förlaget intecknadt i den ordning här nedan stadgas; njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17 Kap. Handelsbalken sägs.

2 §.

Förlagsinteckning sökes, då rörelsen drifves i stad, der Rådstufvurätt finnes, vid denna Rätt och, då rörelsen drifves å landet eller i stad lydande under landsrätt, vid Rådstufvurätten i den stad, der Konungens Befallningshafvande i länet har sitt säte.

förlagsinteckning och de tre i sammanhang dermed ställda författningsförslag, icke kan i oförändradt skick antagas, måtte för sin del i ett sammanhang besluta följande

Förordning angående förlagsinteckning.

Med upphäfvande af Förordningen om förlag vid bergs- och bruks-handteringen den 24 Februari 1748 och Hallordningen den 2 April 1770, så ock med ändring af hvad lag och författningar i öfrigt innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

1 §.

Gifver någon förlag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, *äfvén der denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drifvande af sågverks-, fabriks- eller annan dermed jämförlig rörelse*, om hvars *utöfvande* anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förlaget intecknad i den ordning här nedan stadgas; njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17 Kap. Handelsbalken sägs.

2 §.

Förlagsinteckning sökes, då rörelsen drifves i stad, der Rådstufvurätt finnes, vid denna Rätt och, då rörelsen drifves å landet eller i stad lydande under landsrätt, vid Rådstufvurätten i den stad, der Konungens Befallningshafvande i länet har sitt säte.

(Kongl. Maj:ts proposition: forts.)

3 §.

Vid ansökan om förlagsinteckning skall till Rätten ingifvas i hufvudskrift den handling, på grund hvaraf inteckning äskas; skolande handlingen innehålla såväl uttryckligt erkännande af försträckningens egenskap af förlag för viss uppgifven rörelse jemte uppgift om stället, hvarest denna drifves, som ock af vittnen styrkt medgifvande att förlagsinteckning tagas må. Sökanden bifoge intyg af magistrat, kronofogde eller länsman, att förlagstagaren utöfvar den uppgifna rörelsen, så ock, der enligt särskilda författningar anmälan hos embetsmyndighet eller tillstånd af sådan myndighet fordras för rörelsens drifvande, bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

Fullgör sökanden ej hvad sålunda är föreskrifvet, varde ansökningen genast afslagen.

4 §.

Rätten låte den handling, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsa och i särskildt protokoll öfver förlagsinteckningar intagas.

5 §.

Ej må förlagsinteckning beviljas utan till visst belopp i penningar eller varor.

6 §.

Då förlagsinteckning blifvit beviljad, teckne Rätten bevis derom å den handling, hvarå den intecknade fordran är grundad.

7 §.

Förlagsinteckning skall förnyas i den ordning, som i 8 § bestämmes, första gången inom tio år sedan den beviljades och derefter inom tio år från hvarje förnyelse. Sker ej sådant, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid med densamma vidtagits sådan åtgärd, som i 9 § sägs.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

3 §.

Vid ansökan om förlagsinteckning skall till Rätten ingifvas i hufvudskrift den handling, på grund hvaraf inteckning äskas; skolande handlingen innehålla såväl uttryckligt erkännande af försträckningens egenskap af förlag för viss uppgifven rörelse jemte uppgift om stället, hvarest denna drifves, som ock af vittnen styrkt medgifvande att förlagsinteckning tagas må. Sökanden bifoge intyg af magistrat, kronofogde eller länsman, att förlagstagarren utöfvar den uppgifna rörelsen, så ock, der enligt särskilda författningar anmälan hos embetsmyndighet eller tillstånd af sådan myndighet fordras för rörelsens drifvande, bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

Fullgör sökanden ej hvad sålunda är föreskrifvet, eller sökes inteckning för förlag till annan rörelse än i 1 § sägs, varde ansökningen genast afslagen.

4 §.

Rätten låte den handling, som ligger till grund för ansökningen, offentligen uppläsas och i särskildt protokoll öfver förlagsinteckningar intagas.

5 §.

Ej må förlagsinteckning beviljas utan till visst belopp i penningar eller varor.

6 §.

Då förlagsinteckning blifvit beviljad, teckne Rätten bevis derom å den handling, hvarå den intecknade fordran är grundad.

7 §.

Förlagsinteckning skall förnyas i den ordning, som i 8 § bestämmes, första gången inom tio år sedan den beviljades och derefter inom tio år från hvarje förnyelse. Sker ej sådant, vare inteckningen förfallen, ändå att inom nämnda tid med densamma vidtagits sådan åtgärd, som i 9 och 11 §§ sägs.

(Kongl. Maj:ts proposition: forts.)

8 §.

Vill någon låta förnya förlagsinteckning, uppvisse hos den Rätt, som inteckningen beviljat, inteckningshandlingen i hufvudskrift, och skrifve Rätten derå bevis om inteckningsförnyelsen. Stände ock sökanden fritt att inför annan Rådstufvurätt förete inteckningshandlingen: den Rätt låte, då sådant sker, i sitt protokoll öfver förlagsinteckningar korteligen intagas hvad handlingen innehåller med dag och årtal då den utgafs, af hvilken Rätt förlagsinteckningen är beviljad, när och under hvilken paragraf i protokollet det skedde, och, om inteckningen förut förnyats, när det egt run; teckne ock bevis å handlingen att den varit företedd till vinnande af inteckningsförnyelse; sedan ingifve sökanden protokollet deröfver till den Rätt, som beviljat inteckningen, inom tid, som i 7 § sägs; och vare detta så gilt, som om handlingen der blifvit företedd.

9 §.

Vill någon låta förlagsinteckning helt och hållet eller till viss del dödas; uppvisse inteckningshandlingen i hufvudskrift för den Rätt, som beviljat inteckningen, och skrifve Rätten å handlingen bevis om dödandet. Äskas åtgärden af annan än förlagstagaren, må dödandet ej beviljas utan dennes samtycke.

Vill någon låta förlagsinteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med hvad här ofvan om intecknings dödande är sagdt.

10 §.

Är intecknad förlagsförbindelse inlöst af förlagstagaren eller eljest åter kommen i hans hand, vare honom ej förment att, der inteckningen ännu är gällande, ånyo utgifva handlingen med fortfarande inteckningsrätt.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

8 §.

Vill någon låta förnya förlagsinteckning, uppvisse hos den Rätt, som inteckningen beviljat, inteckningshandlingen i hufvudskrift, och skrifve Rätten derå bevis om inteckningsförnyelsen. Stände ock sökanden fritt att inför annan Rådstufvurätt förete inteckningshandlingen: den Rätt låte, då sådant sker, i sitt protokoll öfver förlagsinteckningar korteligen intagas hvad handlingen innehåller med dag och årtal då den utgafs, af hvilken Rätt förlagsinteckningen är beviljad, när och under hvilken paragraf i protokollet det skedde, och, om inteckningen förut förnyats, när det egt rum; teckne ock bevis å handlingen att den varit företedd till vinnande af inteckningsförnyelse; sedan ingifve sökanden protokollet deröfver till den Rätt, som beviljat inteckningen, inom tid, som i 7 § sägs; och vare detta så giltigt, som om handlingen der blifvit företedd.

9 §.

Vill någon låta förlagsinteckning helt och hållet eller till viss del dödas; uppvisse inteckningshandlingen i hufvudskrift för den Rätt, som beviljat inteckningen, och skrifve Rätten å handlingen bevis om dödandet. Äskas åtgärden af annan än förlagstagaren, må dödandet ej beviljas utan dennes samtycke.

Vill någon låta förlagsinteckning under annan nedsättas, förfares i enlighet med hvad här ofvan om intecknings dödande är sagdt.

10 §.

Är intecknad förlagsförbindelse inlöst af förlagstagaren eller eljest återkommen i hans hand, vare honom ej förment att, der inteckningen ännu är gällande, ånyo utgifva handlingen med fortfarande inteckningsrätt.

11 §.

Har förlagstagare, som svarar för intecknad förlagsskuld, till annan genom frivilligt aftal öfverlåtitt bruk, grufva, sågverk, fabrik eller inrättning, för hvars drifvande förlagslånet erhållits, då skall, der ej annorledes är med förlagsmannen aftaladt, nye egaren vara för gäldande af förlagsskulden ansvarig med den egendom, hvarur betalning för intecknad förlagsfordran

11 §.

Ärende angående förlagsinteckning må af Rätten upptagas endast å måndag, eller, om helgdag då inträffar, nästa söcknedag derefter; dock att fråga om intecknings förnyelse må handläggas jemväl å annan rättegångsdag.

12 §.

Den, som ej nöjes åt Underrätts beslut i ärende angående förlagsinteckning, eger deröfver sig besvära inom den i 16 Kap. 1 § Rättegångsbalken stadgade tid. Öfver Hofrättens utslag må klagan genom besvär hos Konungen fullföljas inom den tid och i den ordning, som i 30 Kap. 18 § nämnda Balk föreskrifves.

13 §.

Har beslut hvarigenom Rådstufvurätt helt och hållet eller till någon del afslagit ansökan om förlagsintecknings beviljande blifvit till följd af

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

enligt 17 Kap. Handelsbalken bör utgå, vare sig sådan egendom genom öfverlåtelsen honom tillfallit eller den sedermera tillkommit; och vare förre gäldenären icke från sin förbindelse fri, der ej förlagsmannen låtit nye egaren å inteckningshandlingen teckna förbindelse, hvarigenom han öfvertager gälden.

Sker öfverlåtelsen utan förlagsmannens vetskap, anses förlagsskulden till betalning förfallen, der förlagsmannen det påyrkar.

Då, efter hvad ofvan sägs, ansvarighet för intecknad förlagsskuld åligger ny egare, eller han eljest därför i gäldenärens ställe svara bör, njute förlagsman mot nye egarens borgenärer den förmånsrätt, som i 17 Kap. Handelsbalken sägs; dock skall, der ansvarigheten är grundad på frivillig öfverenskommelse med förlagsmannen om skuldens öfvertagande, denne för åtnjutande af sådan rätt hafva låtit, inom en månad efter det öfverenskommelsen träffades, ingifva inteckningshandlingen till Rätten för öfverenskommelsens intagande i protokollet öfver förlagsinteckningar och handlingens förseende med Rättens bevis derom.

12 §.

Ärende angående förlagsinteckning må af Rätten upptagas endast å måndag, eller, om helgdag då inträffar, nästa söknedag derefter; dock att fråga om intecknings förnyelse må handläggas jemväl å annan rättegångsdag.

13 §.

Den, som ej nöjes åt Underrätts beslut i ärende angående förlagsinteckning, eger deröfver sig besvara inom den i 16 Kap. 1 § Rättegångsbalken stadgade tid. Öfver Hofrättens utslag må klagan genom besvär hos Konungen fullföljas inom den tid och i den ordning, som i 30 Kap. 18 § nämnda Balk föreskrifves.

14 §.

Har beslut hvarigenom Rådstufvurätt helt och hållet eller till någon del afslagit ansökan om förlagsintecknings beviljande blifvit till följd af

(Kongl. Maj:ts proposition: forts.)

besvär ändradt af högre Rätt, vare sökanden pliktig att, inom tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos Rådstufvurätten, vid äfventyr att i annat fall den förlagsinteckning, som på grund af utslaget beviljas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget vid Rådstufvurätten företes.

14 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 Januari 1883.

Derförinnan meddelad förlagsinteckning bedömes efter äldre lag, men skall, för att bibehållas gällande, inom ett år från nyssnämnda dag förnyas hos den Rådstufvurätt, som, derest ny förlagsinteckning då sökes, är behörig att upptaga ansökningen, samt derefter hos nämnda Rätt vidare förnyas efter ty i 7 § stadgadt är. Samma Rätt tillkomme ock att i fråga om sådan inteckning upptaga ärende, hvarom i 9 § sägs.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

besvär ändradt af högre Rätt, vare sökanden pliktig att, inom tre månader från det utslaget om ändringen vunnit laga kraft, förete detsamma hos Rådstufvurätten, vid äfventyr att i annat fall den förlagsinteckning, som på grund af utslaget beviljas, gäller såsom vore den sökt först å den dag utslaget vid Rådstufvurätten företes.

15 §.

Denna förordning träder i kraft den 1 Januari 1884.

Derförinnan meddelad förlagsinteckning skall, för att bibehållas gällande, inom ett år från nyssnämnda dag förnyas hos den Rådstufvurätt, som, derest ny förlagsinteckning då sökes, är behörig att upptaga ansöknin-gen, samt derefter hos nämnda Rätt vidare förnyas efter ty i 7 § stadgadt är. Samma Rätt tillkomme ock att i fråga om sådan inteckning upptaga ärende, hvarom i 9 § sägs.

(Kongl. Maj:ts proposition: forts.)

Förslag

till

Förordning angående förändrad lydelse af 17 Kap. 7 § Handelsbalken.

Härigenom förordnas, att 17 Kap. 7 § Handelsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

7 §.

Hafver någon sådant bilbref, som i sjölagen beskrifvet är; ege han förmån i skeppet, så ock i godset, då skeppsfolk betaldt är, som i 5 § är sagdt. Dernäst gånge det lån ut, som skeppare på bodmeri tagit; hafve ock det yngre bil- eller bodmeribref företräde för det äldre.

Gifver någon förlag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, eller för att drifva sågverk eller fabrik eller annan dermed jemförlig inrättning, om hvars drifvande anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förlaget intecknad, på sätt särskildt är stadgadt, njute förlagsman sedan förmånsrätt för sin fordran i det, som å ställe, som *inteckningen afser, tillverkadt är, i de för tillverkningen nödiga råämnen samt i all den lösegendom, vare sig maskiner, redskap, dragare eller annat, som till bergsbrukets, grufvans, sågverkets, fabriken eller inrättningens drift hörer, så ock i fordringar för sådana förskott i penningar eller varor, som för rörelsen lemnade äro*; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före början af konkurs upplupen är, för längre tid än tre år. Är förlagsinteckning beviljad för fleres fordringar, hafve den företräde, som inteckning först sökt; hafve flere sökt inteckning å en dag, ege lika rätt. Börjar konkurs inom en månad efter det förlagsinteckning blifvit sökt, vare inteckningen utan verkan. Ej heller gälle förlagsinteckning, som blifvit sökt samma dag, då konkurs börjats eller derefter.

Denna förordning skall icke tillämpas i de förmånsrättstvister, som göras anhängiga före utgången af December månad år 1882.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

Förordning angående förändrad lydelse af 17 Kap. 7 § Handelsbalken.

Häri genom förordnas, att 17 Kap. 7 § Handelsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

7 §.

Hafver någon sådant bilbref, som i sjölagen beskrifvet är; ege han förmån i skeppet, så ock i godset, då skeppsfolk betaldt är, som i 5 § är sagdt. Dernäst gånge det lån ut, som skeppare på bodmeri tagit; hafve ock det yngre bil- eller bodmeribref företräde för det äldre.

Gifver någon förlag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, *äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drifvande af sågverks-, fabriks- eller annan dermed jemförlig rörelse*, om hvars *utöfvande* anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, och varder förlaget intecknadt, på sätt särskildt är stadgadt, njute förlagsman sedan förmånsrätt för sin fordran i det, *som tillverkad är, och i öfrig lösegendom, vare sig råämnen, maskiner, verktyg, redskap, dragare eller annat, som till bergsbrukets, grufvans, sågverkets, fabriken eller inrättningens drift hörer, samt i gäldenärens fordringar hos arbetare eller andre för förskott i penningar eller varor, som han för sin rörelses skull lemnat, så ock, vid förlag till grufvedrift, i sjelfva grufvan, der den icke är att anse såsom tillhörighet till gäldenärens fasta egendom; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före början af konkurs upplupen är, för längre tid än tre år. Är förlagsinteckning beviljad för fleres fordringar, hafve den företräde, som inteckning först sökt; hafve flere sökt inteckning å en dag, ege lika rätt. Börjar konkurs inom en månad efter det förlagsinteckning blifvit sökt, vare inteckningen utan verkan. Ej heller gälle förlagsinteckning, som blifvit sökt samma dag, då konkurs börjats eller derefter.*

Denna förordning skall icke tillämpas i de förmånsrättstvister, som göras anhängiga före utgången af December månad år 1883.

Förslag

till

Förordning angående förändrad lydelse af 1 § i Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875.

Häri genom förordnas, att 1 § i Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875 skall erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Öfver följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll nemligen: ett öfver lagfarter med fång af fast egendom; ett öfver inteckningar i sådan egendom; ett öfver äktenskapsförord; ett öfver förmyndares tillsättande och entledigande, samt ett öfver bouppteckningar, morgongåfbref och afhandlingar om lösöreköp. Uti lagfarts- och inteckningsprotokollen skall för hvarje ärende å brädden tecknas namnet på den egendom, som lagfares eller intecknas, och uti öfriga protokollen för hvarje ärende med undantag af bouppteckningarne namnet å den person ärendet rör.

Vid Rådstufvurätt skall ock föras särskildt protokoll öfver förlagsinteckningar. I det protokoll skall för hvarje ärende å brädden tecknas *namnet på den inrättning förlagsinteckningen afser, äfvensom stället hvarst inrättningen är belägen.*

Har någotdera af de ärenden, nämnda äro, icke förevarit, varde det i protokollet anmärkt.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från den 1 Januari 1883.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

Förordning angående förändrad lydelse af 1 § i Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875.

Häri genom förordnas, att 1 § i Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875 skall erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Öfver följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nemligen: ett öfver lagfarter med fång af fast egendom; ett öfver inteckningar i sådan egendom; ett öfver äktenskapsförord; ett öfver förmyndares tillsättande och entledigande, samt ett öfver bouppteckningar, morgongåfvobref och afhandlingar om lösöreköp. Uti lagfarts- och inteckningsprotokollen skall för hvarje ärende å brädden tecknas namnet på den egendom, som lagfares eller intecknas, och uti öfriga protokollen för hvarje ärende med undantag af bouppteckningarne namnet å den person ärendet rör.

Vid Rådstufvurätt skall också föras särskildt protokoll öfver förlagsinteckningar. I det protokoll skall för hvarje ärende å brädden tecknas *förlagstagarens namn jemte uppgift om rörelsen och stället, hvarrest den drifves.*

Har någotdera af de ärenden, nämnda äro, icke förevarit, varde det i protokollet anmärkt.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från den 1 Januari 1884.

Förslag

till

Förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862.

Häriigenom förordnas, att 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862 skola erhålla följande förändrade lydelse:

2 §.

Mom. 1. Borgenär ege ock söka, att gäldenärs egendom afträdas skall i följande fall, nemligen:

1) då gäldenär är för skuld rymd, eller veterligen ur riket faren och anledning är för handen, att han förblifver utrikes för att undgå borgenärs kraf;

2) då verkställighet af utmätning, hvarigenom all gäldenärs kända egendom medtagas skulle, blifvit för annans fordran sökt;

3) då gäldenär svikligen, borgenärer till förfång, afhänder sig eller undanskaffar sina tillgångar.

Mom. 2. Borgenär ege jemväl söka att gäldenärs egendom afträdas skall, då egendom, deri borgenären på grund af förlagsinteckning eger förmånsrätt, blifvit för annans fordran utmätt och skälig anledning är att befara, att den öfriga egendom, hvori han eger förmånsrätt, till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

5 §.

Der likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hvilka han sin ansökning om egendomsafträdet grundar; vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller genom inteckning i fast egendom; ege ej heller den rätt, i 2, 3 och 4 §§ omförd är, der han ej gitter visa att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från den 1 Januari 1883.

(Lag-Utskottets förslag: forts.)

**Förordning angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen
den 18 September 1862.**

Härigenom förordnas, att 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862 skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2.

1 mom. Borgenär ege ock söka, att gäldenärs egendom afträdas skall i följande fall, nemligen:

1) då gäldenär är för skuld rymd, eller veterligen ur riket faren och anledning är för handen, att han förblifver utrikes för att undgå borgenärens kraf;

2) då verkställighet af utmätning, hvarigenom all gäldenärs kända egendom medtagas skulle, blifvit för annans fordran sökt;

3) då gäldenär svikligen, borgenärer till förfång, afhänder sig eller undanskaffar sina tillgångar.

2 mom. Borgenär ege jemväl söka, att gäldenärs egendom afträdas skall, då egendom, deri borgenären på grund af förlagsinteckning eger förmånsrätt, blifvit för annans fordran utmätt och skälig anledning är att befara, att den öfriga egendom, hvori han eger förmånsrätt, till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

§ 5.

Der likväl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hvilka han sin ansökning om egendomsafträdet grundar; vare den ansökning utan verkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller genom inteckning i fast egendom; ege ej heller den rätt, i 2, 3 och 4 §§ öförmäld är, der han ej gitter visa, att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från den 1 Januari 1884.

II.

Kongl. Maj:ts förslag till Förordning angående fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk, har följande lydelse:

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har jordegare, som sin fasta egendom till landbo upplåtit, dervid lemnat landbon kreatur, redskap eller annat till egendomens bruk, med vilkor att sådana lösören till lika värde skola vid egendomen hållas och höra jordegaren till, ändock att andra varda satta i stället för dem som lemnade blifvit; och är skriftlig afhandling, som i 2 § sägs, derom upprättad och med densamma förfaret på sätt i nämnda paragraf föreskrifves, då må kreatur, redskap och andra lösören till egendomens bruk till lika värde med de lemnade, såsom utgörande jordegarens tillhörighet, ej i mät tagas för landbons gäld.

2 §.

Afhandling, hvarom i 1 § förmåles, skall innehålla förteckning å de lösören, som af landbon mottagas, jemte å dem satta värden, och vara af vittnen styrkt. Den afhandling skall inom två månader från den dag landbon tillträdt den till honom upplåtna fastigheten uppvisas för utmätningssmannen i orten och i bestyrkt afskrift honom tillställas; hvarefter afhandlingen, försedd med bevis derom, skall ingifvas å landet eller i stad lydande under landsrätt till Häradsrätten, i Stockholm till Öfverståthållareembetet och i rikets öfriga städer till Rådstufvurätten; och varde afhandlingen intagen af Öfverståthållareembetet i dess kanslis protokoll samt af Häradsrätt eller Rådstufvurätt i protokollet öfver bouppteckningar, morgongåfvobref och afhandlingar om lösöreköp.

Denna förordning träder i kraft den 1 Januari 1883.

Öfver förslaget har Kongl. Maj:t infortrat yttrande af Kongl. Landtbruksakademiens Förvaltningskomité, hvilket yttrande Utskottet fogat till detta utlåtande.

Såsom Utskottet redan anmärkt, bildar nu förevarande författningsförslag för sig ett fristående helt. Med bibehållande af hittills i lagstiftningen gällande åsigt, att underpantsinstitutionen i form af förlagsinteckning endast bör gälla industriella yrken, och utan att, såsom mången det yrkar, utsträcka underpantsinstitutionen till alla näringar, har man här bildat ett aldeles särskildt rättsinstitut utan anknytningspunkt vid och derföre utan hållpunkt i gällande rätt. Följden har ock blifvit, att de kortfattade stadganden, som i förslaget gifvits, icke kunna förslå för att normera alla de rättsförhållanden, som genom det nya institutet skulle uppkomma, och att man icke heller kan i och för ett sådant normerande hänföra sig till den gällande rättens konstitutiva delar. Så säges visserligen, för att taga ett exempel, att den till landbon lemnade lösegendomen fortfarande är jordegarens tillhörighet, men då denna jordegarens eganderätt icke kan af honom mot arrendatorn göras gällande annat än beträffande den lösegendom, som till egendomens bruk finnes å egendomen kvar vid arrendetidens slut eller då arrendatorn råkar i konkurstillstånd, så är bestämmelsen om en sådan sväfvande eganderätt icke nog för att afgöra, hvilkendera af kontrahenterna, jordegaren eller arrendatorn, skall svara för olycksfall, såsom om en lemnad kreatursstam decimeras af boskapspest.

Man har för stadgandet sökt stöd i franska rättens »cheptel de fer», men de härom likasom i öfrigt om de andra arterna af »bail à cheptel» i Code Civil upptagna bestämmelser synas endast angå en boskapsstam af visst slag utan att i afgångna kreaturs ställe kunna sättas andra af andra slag. Med nu ifrågasvarande bestämmelser synas deremot närmast jemförliga de, som Code Civil i art. 522 och 524 lemnar derom, att till fast egendom räknas äfven de föremål, som egaren af sådan egendom der använder eller låter använda för brukande af jorden, såsom boskap, jordbruksredskap, utsäde, halm o. s. v.

Att nu i vår rätt införa ett så aldeles fristående rättsinstitut, som det ifrågasatta, skulle i Utskottets tanke endast kunna försvaras genom ett trängande praktiskt behof. Ett sådant synes emellertid Utskottet icke förefinnas. Enligt förordningen den 22 Oktober 1867 har redan jordegare förmånsrätt i landbos lösören enligt 17 kap. 6 § Handelsbanken för lega för kreatur, redskap och annat, som egaren lemnat landbon till egendomens bruk, der den lega ej stått längre inne än tre år, så ock för ersättning, der den gäldas bör för hvad sålunda till landbon lemnadt blifvit: och det synes Utskottet tvifvelaktigt, huruvida icke under vissa förhållanden denna förmånsrätt skulle för jordegaren utfalla fördelaktigare än en tillämpning af nu ifrågasvarande stadganden. Villkoren för jordbruk i vårt land torde vara sådana, att den arrendator, som icke har hvarken tillräckligt kapital eller tillräcklig personlig kredit att med deras tillhjälp uppsätta eller annars erhålla erforderliga inven-

tarier å den arrenderade egendomen, icke eger stor utsigt att kunna genom arrendet nå sin skäligen bergning. För jordegaren skulle säkerheten blifva ganska problematisk, men bland dem, som i öfrigt hade att med arrendatorer handla och vandla, skulle lätteligen en allmän misstro uppkomma beträffande alla arrendatorers verkliga vederhäftighet.

Då följaktligen det ifrågasatta rättsinstitutet icke står i öfverensstämmelse med grunderna för den i öfrigt gällande rätten; då detsamma, särskildt med afseende å det ringa omfång det erhållit, icke synes kunna medföra några väsentliga fördelar, och då det i tillämpningen skulle föranleda hvarje-handa olägenheter; får Utskottet hemställa:

- 2:o)** att Kongl. Maj:ts proposition, i hvad den angår förslag till Förordning angående fredande från utmätning af lös-ören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk, icke må af Riksdagen antagas.

Stockholm den 24 April 1882.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

A. Mot utlåtandet i allmänhet:

af Herr Grefve *Mörner*, hvilken icke till alla delar kunnat instämma i den af Utskottet begagnade motivering;

af Herr *Samzelius*: »Vidhållande den åsigt, som legat till grund icke blott för den af mig i ämnet väckta motion, utan jemväl för Riksdagens uttalande och beslut i anledning af samma motion, har jag icke kunnat finna mig tillfredsstäld med det förslag till förlagslagstifningens ordnande, som nu till pröfning föreligger. Hufvudskälet dertill vill jag genast antyda. Min motion väcktes efter samråd med åtskilliga framstående män inom representationen i hufvudsakligt syfte att, jemte det gällande förlagslagstifning måtte kunna ordnas från det kaotiska virrvar, hvori densamma nu befinnes, äfven

utvidga området för denna lagstiftning, företrädesvis till förmån för *jordbruket*, landets modernäring. Man fann nemligen att denna näring, lika litet som en del andra, kunde finna sig tillfredsstäld med den hittills anvisade utvägen att genom s. k. korta vexlar — ackommodationspapper, för hvilka någon verklig affär i allmänhet icke låge till grund, — anskaffa nödiga förlagsmedel. Man hade under bekymmersamma förhållanden för näringsidkaren tänkt sig möjligheten att äfven här i landet kunna efter mönstret från utlandet bilda något slags förlagsbank eller kreditanstalt för jordbruk och annan industri, der annat än fast egendom kunde belånas; men man fann den nuvarande förlagslagstiftningen lägga hinder i vägen för ett sådant allmännyttigt företag, hvilket i flere andra länder ansetts vara af den vigt, att staten under olika former trädte emellan för dess åvägbringande. Hos oss, der lagstiftningen hänför till lösegendom mycket som enligt lagstiftningen i flere andra land genom en juridisk fiktion betraktas såsom fastighet, ehuru det i sjelfva verket är lösegendom, kändes behovet af lösegendoms belåning större än annorstädes, större på senare tiden äfven därför att värdet å den lösa egendomen stigit så betydligt, att förhållandet emellan fast och lös egendom numera icke på långt när är detsamma som fordom. Under sådant förhållande och ehuru jag för egen del föga beröres af lagstiftningen i förevarande hänseende, ansåg jag mig böra gå deras önsknings till mötes, som önskade att en motion måtte väckas, hvilken åter på dagordningen bragte den förut vid flere riksdagar med mycket intresse omfattade frågan, hvars lösning ju lämpligen kunde ske under jemförelsevis lugna penningtider, för att kunna med trygghet möta de vaxlingar, som enligt hvad erfarenheten lärt, helt visst icke uteblifva.

Då emellertid den af Kongl. Maj:t utsedda komité för frågans behandling icke, så vidt jag förstår, arbetat i den rigtning som representationen vid flere tillfällen såsom sin grundtanke otvetydigt uttalat, och frågan, enligt mitt förmenande, endast på detta sätt kan vinna en *för det hela* tillfredsställande lösning, samt Kongl. Maj:ts förslag, såsom helt naturligt är, i det närmaste öfverensstämmer med komiterades åsikter, måste jag för sakens skull och med afseende å den ställning jag som motionär intagit, söka gifva skäl för min skiljaktiga uppfattning. Jag måste dervid, då många af Riksdagens nuvarande ledamöter icke deltagit i frågans föregående behandling och en del af dessa kanske sakna tillgång till de handlingar, jag till stöd för min åsigt ansett behöfligt åberopa, taga min tillflykt till en vidlyftighet, som jag helst önskat undvika.

Redan till 1847—1848 års riksmöte aflät Kongl. Maj:t en proposition, angående förlagslagstiftningens ordnande hufvudsakligen på det sätt som nu är föreslaget. Vid detta förslags behandling inom Bondeståndet anmärktes

skarpt, att alla de undantagslagar, som utgjorde stadganden om förlag, snarare borde upphävas än vinna ytterligare utsträckning, *så vida man ej ville medgifva alla samhällsklasser rätt att erhålla lån genom en likartad förpantning af lös egendom*. Hufvudsakligen på grund häraf afslogs den Kongl. propositionen utaf Bondeståndet. I öfriga stånd framställdes äfven allvarliga anmärkningar mot propositionen, som på grund deraf återremitterades till Lag-Utskottet. Efter ytterligare behandling blef den Kongl. propositionen sedermera af Rikets Ständer afslagen.

Kort derefter erhöi den i Bondeståndet uttalade anmärkning ett lika mäktigt som värtaligt understöd af dåvarande Lagberedning, som utarbetade förslag till allmän underpant i lösegendom. I motiven till detta förslag yttrades nemligen följande märkliga ord:

»Nu mera bör väl rättigheten att gifva underpant i lös egendom icke rimligen kunna betraktas såsom ett privilegium för vissa näringsidkare. Tiden har hunnit så långt, att denna rättighet måste ega rum antingen *för alla eller för ingen*. Bland de näringar, som hittills ej varit gynnade, är jordbruket. Det behöfver ej heller lagstiftarens gunst för att trifvas; men det behöfver — lika med alla andra näringar och arbetsföretag — rättvisa.

Är det nu rätt, att den, som drifver bergsbruk, fabrik, manufakturverk eller annan sådan rörelse, får bereda sig kredit genom underpant af lös egendom, så måtte det ock vara rätt att en jordbrukare eller den, som delar hans yrke, då han ej kan erbjuda in-teckning i fastighet, får på lika sätt förskaffa sig den kredit, han tarfvar för sin rörelse eller arbetsföretag... Brukaren af annans jord behöfver förlag till kreatur och redskap, jordbrukarens arbetare, om han skall vara annat än dräng eller stat-torpäre, behöfver förlag för att kunna sköta ett jordtorp eller, om han vill komma ett litet stycke längre i trefflighet och lycka, för att bereda sig ett eget hem, köpa sig en stuga, en ladugård, en ko, några får o. s. v., handtverkaren behöfver förlag för att förskaffa sig bostad, verktyg och mera dylikt, som fordras för bedrifvandet af hans näring. Hvarföre skulle det då icke vara dem tillåtet, att, i den mån de kunna genom redlighet och flit tillvinna sig förtroende, lemna en förlagsgifvare underpant i den egendom, de genom hans försträckning förvärfva? Det är sant: allt detta kan anses för småsaker i jemförelse med de stora förlagerna till bergsbruk och fabriker; men det är icke alltid de stora, de mest bullrande, mest i ögonen fallande rörelserna, som säkrast bidraga till samhällets förkofran: . . . Den för det hela vigtigaste frågan är, icke huru den rike skall bli mera rik, utan huru den fattige skall bli mindre fattig.

Men utan att fästa sig blott vid nödvändigheten af förlag för den som vill arbeta sig upp till sjelfständighet i något visst yrke eller företag,

kan man tänka sig en otalig mängd af händelser, då den, som redan eger en mer eller mindre betydlig förmögenhet i lös egendom, ser sig tvungen att anlita andras biträde i försträckningsväg, för att rädda sig ur en tillfällig förlägenhet. Äfven för honom bör lagen lemna något medel öppet, hvaregenom han förmår värja sig mot en hotande undergång, utan att nödgas skingra en egendom, den han möjligtvis icke utan största olägenhet kan umbära.

Tidens allmänna behof af en utväg att gifva säkerhet i lös egendom för den, som ej har någon annan att erbjuda, men icke kan undvara egendomens besittning, har här i landet under de sista tjugo åren så påtagligen uppenbarat sin tillvaro, att man, i brist af annan form för underpant, funnit sig föranlåten tillgripa den minst utbildade af alla former för pantsättning, den så till sägande klumpigaste af alla, den nemligen att förkläda pant-rätten i ett *köp*. Det är denna förklädning, som gjort de allmänt öfverklagade lösöreköpen så förhatliga. Man vet, att de, betraktade såsom köp, vanligtvis innebära en osanning, en falskhet, emedan de i sjelfva verket sällan hafva annat ändamål, än att bereda köparen den säkerhet för sin fordran, som han ej på annat sätt kan vinna. Och de hafva dessutom det onda med sig, att de helt och hållet fritaga den egendom, som anses vara köpt af en fordringsegare, från alla anspråk af andra; hvaremot dessa hade rätt att, genom egendomens ordentliga försäljning, om den vore pantsatt, söka bringa den till ett högre värde, deraf deras fordringar, näst efter pant-hafvarens, möjligtvis kunde utgå. Svårligen kan en fordringsegare, som sålunda ntestänges från all betalning ur sin gäldenärs egendom, utan harm se densamma af honom ostördt innehafvas och begagnas under skydd af en så kallad köpare, som, efter hvad hela världen tror, har blott en skenbar eganderätt dertill. Men också måste det vara högst motbjudande för hvarje ärlig man att spela en sådan beskyddarroll, och säkerligen skulle de borgenärer och gäldenärer vara ganska få, som hade lust att inlåta sig i dessa vedervärdiga transaktioner, om någon annan laglig form funnes att tillgå för beredandet af den panträtt, som dermed gemenligen åsyftas. Det synes vara hög tid att, till vinst ej blott för den materiella utveckling, som för handen varande förhållanden påkalla, utan äfven för allmän rättskänsla, för god tro och sedlighet, nu anvisa en sådan form.»

I anledning af enskild motionärs framställning vid 1859—1860 års riksdag tillstyrkte dåvarande Lag-Utskott (se utlåtandet N:o 35) Rikets Ständer att antaga hufvudsakligaste delarne af det utaf Lagberedningen utarbetade förslag till underpant i lös egendom. Detta förslag bifölls af Bondeståndet med undantag blott af en mindre vigtig bestämmelse i 4:de §, angående tiden för in-tecknings förnyelse. Öfriga stånd återremitterade deremot

hela lagförslaget. Efter det Lag-Utskottet på ett lika grundligt som öfvertygande sätt besvarat återremissen (se utlåtandet N:o 51) inträffade det märkliga förhållandet, att alla fyra stånden biföllo Lag-Utskottets ursprungliga förslag med allenast en ytterst ringa, af Utskottet föreslagen modifikation. Förslaget blef emellertid icke upphöjdt till lag, i anseende till de anmärkningar, som vid förslagets granskning i Högsta Domstolen förekommo.

Samma öde rönt ett vid 1865—1866 års riksdag antaget förslag till förlagslagstiftning, enligt hvilket icke panträtt, utan blott förmånsrätt uti den intecknade lösegendomen skulle erhållas. Rättigheten att lemna förlagsinteckning var dock, i olikhet med nu föreliggande lagförslag, utsträckt till jordbruk, handverk och fiske. Det vid 1859—1860 års riksdag antagna lagförslag hade ännu större omfattning.

Vid 1868 års riksdag blef, i anledning af enskilde motionärens framställning, af Lag-Utskottet tillstyrkt hufvudsakligen enahanda förslag till underpant i lösegendom, som vid 1859—1860 års riksdag antagits. Detta förslag, enligt hvilket rätten att lemna underpant i lösegendom skulle blifva allmän och således utsträckas både till jordbruk och andra näringar, bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af den Första; dock synes, för att döma efter den hållna diskussionen, anledningen till afslaget icke hafva varit någon obenägenhet att göra alla näringar likställda i afseende å den ifrågavarande rättigheten, utan dels teoretiska, dels praktiska betänkligheter mot konstituerandet af en sakrätt (panträtt) i lösegendom, hvilket ansågs medföra de största svårigheter.

Det beslut, som 1879 års Riksdag fattade i anledning af min då väckta motion i ämnet, synes mig icke heller utmärka, att Riksdagen frånträdt den af Bondeståndet ursprungligen uttalade, men af Riksdagen sedermera vid flere tillfällen gillade grundsatsen af alla näringars likställighet inför lagen, och jag kan icke finna något giltigt skäl, hvarföre Riksdagen nu skulle godkänna hufvudsakligen samma förslag, som vid 1847—1848 års riksdag förkastades, destomindre som det nu framlagda förslaget icke ens medger rättighet att lemna förlagsinteckning för alla de näringar, åt hvilka man redan vid framläggandet af 1847—1848 års förslag trodde sig kunna bevilja denna förmån. Kongl. Maj:t ansåg nemligen då, att förlagsinteckning borde medgifvas åt förläggare för anläggning och drifvande af bergsbruk, fabrik, verkstad eller annan inrättning för beredande eller förädling af råa ämnen, äfvensom åt förläggare till hafs- och saltsjöfiskare. Frågan har alltså gått hufvudsakligen i en kretsång, men i en kretsång med dragning tillbaka.

Komiterade hafva uti sin i många hänseenden förtjenstfulla utredning äfven redogjort för den utländska lagstiftningen i ämnet, men gjort det på ett sådant sätt att jag dermed ingalunda kunnat finna mig tillfredsstäld. För

olika åsigter hyser jag alltid aktning, men fakta böra icke jemkas efter åsigterna, utan åsigterna snarare efter fakta. De många land, der underpant i lösegendom utan inskränkning medgifves, omnämnas icke, hvilket möjligen kan hafva sin förklaringsgrund deri, att man velat undvika vidlyftighet; men då man omnämner den franska lagstiftningen (sidan 37 af betänkandet) och meddelar, att förmånsrätt i pant eger rum endast så vida panten kommit och fortfarande kvarblifver i fordringsegarens eller en af kontrahenterne utsedd tredje persons besittning, hade man, så vidt jag förstår, icke bort undanhålla den på bedömandet af förevarande fråga ytterst vigtiga upplysning om hvad enligt franska lagstiftningen hufvudsakligen hänföres till lös eller fast egendom. Uti en reservation kan det icke vara lämpligt att i detta hänseende fullständigt redogöra för hvad Code Civil art. 517—543 med flera lagrum innehålla. Endast det vill jag meddela att hvad egaren till en fastighet placerat för skötsel och bruk af en fastighet, såsom kreatur, åkerbruksredskap m. m., betraktas såsom fastighet, hvilket äfven är förhållandet med en mängd andra saker, tillhörande verkstäder och inrättningar för den industri, som i Frankrike företrädesvis idkas. Denna lösegendom, som genom en juridisk fiktion förvandlats till fastighet (immeubles) äro föremål för underpant (hypothèque) och behöfver således icke af egaren öfverlemnas till fordringsegaren eller tredje person för pantsättningsens giltighet (se art. 2118 af Code Civil). I Danmark är förhållandet nästan detsamma. För att icke fördjupa mig i den danska lagstiftningen i detta hänseende skall jag här ordagrant återgifva hvad derom förekommer uti ett nyligen (år 1880) af Professor Matzen och Assessor Lassen utgifvet arbete »Den Nordiske Tingsret» (sakrätt), intaget uti 4:de häftet af »Nordisk Retsencyklopædi». På sidan 194 af detta förträffliga och tillförlitliga verk heter det: »Naar en Gjenstand hæfter som Pant, følger det af almindelige Regler, at Panteretten, som enhver anden tinglig Ret, udstrækker sig til alle dens naturlige och legale Appertinentier. — — I Danmark har Appertinentsbegrebet, særlig paa dette Punkt faaet en i praktisk Henseende vigtig Udvidelse. Ved Pantsættelse af Landeiendomme kan nemlig Besætning og Inventarium samt den til enhver Tid paa Eiendommen værende Gjødning og Afgrøde i Straa, Hö og utrærsket Sæd pantsættes i forbindelse med Eiendommen. Ligeledes kan det ved Pantsætning af Fabrikker och andre Bygninger till industrielle Anlæg vedtages, att Maskiner og andet Driftsmateriel og Driftsinventarium skal anses som Tilbehør til paagjældende faste Eiendom». För öfrigt finnes, enligt dansk lag, rättighet äfven för andra än fastighets- och fabrikssegare att lemna underpant i lös egendom, hvilken rättighet dock, på sätt komiterade riktigt anmärka, i någon mån blifvit inskränkt genom stadganden i den danska konkurslagen den 25 Mars 1872.

Så frestande och upplysande det än kunde vara att fortsätta med redogörelsen för hvad främmande lagstiftningar verkligen innehålla i förevarande ämne, måste jag, i anseende till den korta tid som är tillmätt för en reservations afgifvande, derifrån afstå. Jag vill endast tillägga, att adpertinensbegreppet icke varit helt och hållet främmande för 1734 års lagstiftare. I den ursprungliga texten af 10 kap. 5 § Giftermålsbalken heter det nemligen, i fråga om makars giftorätt i bo, »Men hvad de, (nemligen borgare och ofrälse man, som bor i stad) å landet ega eller ega få i jord eller fast, *med boskap och åkerredskap*, derom gånge med giftorätten efter landsrätt.

Nu är det väl obestriddigt att i samma mån som adpertinensbegreppet i förhållande till fastigheten utvidgas, så att den värdefullaste lösegendomen betraktas såsom fastighet och kan jemte fastigheten intecknas, i samma mån minskas ock behovet af rätt att särskildt kunna hypotisera lösegendom eller att bereda förmånsrätt deri för erhållet förlag, utan att afhända sig egendomen; men att i samma mån adpertinensbegreppet minskas eller, såsom hos oss, i det närmaste blifvit upphäfdt, i samma mån ökas ock detta behof.

Om, såsom jag vågar hoppas, jag derutinnan icke misstager mig, är det ock naturligt, att i samma mån den primitiva åkerbruksredskapen, som kostade föga, fått vika för dyrbarare maskiner, de magra nöten stundom blifvit ersatta af dyra racedjur, samt dyrbara tröskverk, lokomobiler och mejeriredskap m. m. anskaffats, kännes det för den mindre bemedlade jordbrukaren svårt att kunna på drägliga vilkor anskaffa förlag. Särdeles gäller detta den del af den jordbrukande befolkningen, som icke med eganderätt innehar jorden, såsom boställsinnehafvare, kronohemmansåboer, arrendatorer af kronans eller enskildes egendomar m. fl., hvilka icke kunna begagna den af komiterade anvisade utväg att medelst inteckning i den fasta egendomen bereda säkerhet för erforderliga förlagslån. Men äfven de, som sjelfva ega sin fastighet, behöfva icke så sällan att mot annan säkerhet än den, inteckning i en redan högt belånad fastighet kan erbjuda, anskaffa sig nödiga förlagsmedel och man måste i sådant fall anlita andra om borgen eller om deras namn å en vaxel, hvilket kanske nu är vanligare. Naturligtvis måste man vara beredd till återtjenst, och på sådant sätt bildas stundom ett slags konsortier, hvilka tillsammans fabricera en mängd värdepapper, utan att en enda verklig affär därför ligger till grund, och utan att något materielt underlag för dem finnes. Stupar den ena af konsortiet, så rycker han vanligen de öfriga med sig.

Sådant är icke förhållandet i de land, der det finnes en sund och väl ordnad kreditlagstiftning. Man har hos oss velat uppskrämma jordbrukaren med den förespeglning, att förlagslånerättens utsträckning äfven till jordbruket skulle

medföra en ökad skuldsättning för jordbrukaren och tillintetgörande af hans personliga kredit. För min del är jag lifligt öfvertygad derom, att motsatsen i allmänhet skulle inträffa. Skuldsättningen finge nemligen en naturlig begränsning deri, att ett materielt värde alltid måste ligga till säkerhet för skuldsättningen. Låntagarens ställning skulle för långifvaren blifva mera klar än nu är förhållandet till följd af det nu rådande kreditsystemet. Den som verkligen förtjenade kredit, den som *egde* något att belåna, han finge nog kredit. Den som deremot komme att förlora på den ifrågasatta lagstiftningen, vore den redan ruinerade låntagaren, hvilken kunde få svårt att genom konstlade medel uppehålla sin ställning på sätt nu ofta sker. Men samhället i sin helhet skulle icke derpå förlora, utan tvärtom vinna. Den personliga kredit, som jordbrukaren åtnjuter i de land, der han kan lemna underpant i sin lös-egendom är icke mindre än hos oss, och hvad skuldsättningen beträffar lärär väl ingen kunna påstå, att, exempelvis, den danska och franska jordbrukaren, som i allmänhet är mycket välmående, till följd af den friare lagstiftningen blifvit mera skuldsatt än den svenske. Den amerikanske »farmern» åtnjuter i detta hänseende i de flesta stater en än större frihet, och han har visat att sådant i allmänhet icke ländt till skada. Välståndet hos denna klass är nemligen, såsom bekant, i allmänhet ganska stort. Hvarföre måste man då antaga att den svenske jordbrukaren, som i allmänhet är betänksam och ofta till ytterlighet sparsam, skulle komma att missbruka sin frihet? Hvarföre just han mer än andra samhällsklasser?

Vidare kan jag för min del icke gilla, att man söker rangera närin-garne liksom i en rangföljd, dervid jordbruket, handtverkerierna och fiskeri-näringen kommit under strecket. För mig gäller hvarje hederlig handtering lika. Jag kan icke finna det vara nyttigare eller bättre att exempelvis fabricera knappnålar, knappar och dylikt än att producera spannmål, ost och smör. Fabrikören skulle emellertid få rätt att taga förlagsinteckning, producenten icke. Skilnaden mellan fabrikör och handtverkare synes mig vara godtycklig och i praktiken omöjlig att uppdraga. Författningsförslaget i detta hänseende skulle, om det upphöjes till lag, vid tillämpningen möta de största svårigheter och stundom framkalla löje. Blott ett exempel derpå. En hattmakare, som blygsamt anmält sig att såsom handtverkare drifva hattmakeri, behöver för sin rörelse förlag och önskar såsom säkerhet derfor lemna förlagsinteckning; men hans ansökning kommer helt viss att afslås, emedan han är simpel handtverkare. Han besvärar sig emellertid öfver beslutet och ingår under tiden med anmälan att såsom fabrikör drifva samma yrke, utan att det ringaste utvidga sin rörelse, och öfverrätt skall utan tvifvel undanrödja beslutet samt förklara honom berättigad till erhållande af förlagsinteckning, om han

ånyo anmäler sig hos underrätt. Hvarpå berodde då i sjelfva verket rättigheten till förlagsinteckning? Icke af lagen, utan af sökandens egenvilliga åtgöranden, af godtycke, — just motsatsen till lag.

Slutligen har man sagt, att då förlagsinteckningen icke skulle medföra sakrätt till det pantsatta, utan blott förmånsrätt, i händelse af konkurs, vore hela rättsinstitutet af så problematiskt värde för de näringar, som dermed gynnades, att idkare af de öfriga näringarne, saknade anledning att mot de sålunda gynnade hysa en känsla af afund. Gerna medgifvande att en sådan känsla bör vara främmande för en lagstiftare, kan jag, som skulle befinna mig i kretsen bland de gynnade, dock icke finna annat, än att om hela rättsinstitutet har ett så tvifvelaktigt värde, man hellre borde, på sätt det ifrågasattes vid 1847—1848 års riksdag, upphäfva detsamma, än att deråt gifva vidare utsträckning. Väl medgifver jag, att en försigtig långgifvare, som icke närmare känner förlagstagarens förhållanden, torde komma att för låns beviljande fordra, utom förlagsinteckning, äfven någon fyllnadsborgen; men ingåendet af en sådan borgen är, då förlagsinteckningen äfven gäller till säkerhet för löftesmännen, ej på långt när så riskabel som vanlig borgen, och kan — hvilket är det viktigaste — ej utsträckas till hvilket belopp som helst, utan ett materiellt underlag måste alltid finnas för låneaffären.

Detta senare anser jag för våra kreditförhållanden i allmänhet medföra en sådan fördel, att jag för min del ej tvekar att utsträcka rättigheten till erhållande af förlagsinteckning åt alla näringar, som hafva produktionen till föremål. Hvad handeln eller omsättningen af produkterna angår, så gäller för densamma särskilda förhållanden. Köpmannens verksamhet är nemligen af beskaffenhet att förlagsinteckning ej för honom skulle medföra något verkligt gagn, eljest skulle jag gerna vilja medgifva honom en sådan förmån. Lagstiftningen måste nemligen enligt min tanke gå i den riktning att den söker utplåna och icke genom undantagslagar befästa olikheter emellan de särskilda folkklasserna, samt snarare verka för deras sammansmältande till ett helt än för söndring i olika berättigade grupper, hvilka ständigt bekriga hvarandra och försvaga det hela.

Med dessa åsikter har jag för min del omöjligen kunnat oförändradt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande nådiga proposition. Skulle — hvilket jag väl knappast vågar hoppas — dessa åsikter delas af flertalet inom endera eller begge Kamrarne, torde en återremiss till Lag-Utskottet blifva nödvändig. Emellertid anser jag mig, för att närmare antyda meningen med mina yttranden och huru de skulle taga sig ut i ett formuleradt lagförslag, böra meddela utkast till ett sådant. Det kan göras mycket kortare än det Kongl. förslaget.

Jag får alltså vördsamt hemställa,

att Riksdagen med förklarande att Kongl. Maj:ts förvarande nådiga proposition icke kunnat oförändrad bifallas, behagade för sin del antaga följande:

A) Förordning, angående förlagsinteckning.

Med upphäfvande af Förordningen om förlag vid bergs- och brukshandteringen den 24 Februari 1748 och Hallordningen den 2 April 1770, så ock med ändring af hvad lag och författningar i öfrigt innehålla mot denna förordning stridande, stadgas som följer:

§ 1.

Gifver någon förlag till idkande af jordbruk, bergsbruk eller grufvedrift, äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drifvande af sågverk eller fabriks- och handtverksrörelse eller annan dermed jemförlig handtering, om hvars drifvande anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, eller ock till idkande af fiske, och varder förslaget intecknad i den ordning här nedan stadgas; njute förlagsman sedan för sin fordran den förmansrätt, som i 17 kap. Handelsbalken sägs.

§ 2.

Förlagsinteckning sökes hos den Rätt, inom hvars domvärjo den rörelse drifves, för hvilken förslaget är gifvet, eller fiskare har sitt hemvist, och intages i protokollet, angående boupppteckningar, morgongåfvobref samt afhandlingar om lösöreköp.

§ 3.

Vid ansökan om förlagsinteckning skall till Rätten ingifvas i hufvudskrift den handling, på grund hvaraf inteckning äskas; skolande handlingen innehålla såväl uttryckligt erkännande af försträckningens egenskap af förlag för

viss uppgifven rörelse, jemte uppgift, utom för fiske, om stället, hvarest rörelsen drifves, som ock af vittnen styrkt medgifvande att förlagsinteckning tagas må.

Derest enligt särskilda författningar anmälan hos embetsmyndighet eller tillstånd af sådan myndighet fordras för rörelsens drifvande, bifoge sökanden bevis att anmälan skett eller tillstånd meddelats.

Fullgör sökanden ej hvad sålunda är föreskrifvet, varde ansökningen genast afslagen.

§ 4.

I öfrigt skall angående förlagsinteckning tillämpas hvad om inteckning i fast egendom stadgadt är.

§ 5.

Denna förordning träder i kraft den 1 Januari 1883.

Derförinnan meddelad förlagsinteckning bedömes efter äldre lag, men skall, för att bibehållas gällande, inom ett år från nyssnämnda dag förnyas hos den Rätt, som, derest ny förlagsinteckning då sökes, är behörig att då upptaga ansökningen, samt derefter hos nämnda Rätt vidare förnyas. Samma Rätt tillkomme ock att i fråga om sådan inteckning upptaga ärende angående dess dödande helt och hållet eller till viss del, eller om dess nedsättning under annan förlagsinteckning.

B) Förordning, angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken.

Härigenom förordnas att 17 kap. 7 § Handelsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Mom. 1. (Lika med nu gällande.)

Mom. 2. Gifver någon förlag till idkande af jordbruk, bergsbruk eller grufvedrift, sågverk, fabrik, handverk eller fiske, och varder förlaget intecknadt på sätt särskildt stad-

gadt är, njute förlagsman sedan förmånsrätt för sin fordran i inbergad gröda, tillverkning och fångst, i de för rörelsen nödiga råa ämnen, i fordringar hos arbetare eller andra för sådana förskott, som för rörelsens drift lemnade blifvit, så ock i all lös egendom, som till rörelsen hörer vare sig redskap, boskap, dragare, farkoster eller annat; samt vid förslag till grufvedrift, i sjelfva grufvan, der den icke är att anse såsom tillhörighet till gäldenärens fasta egendom; dock gälle ej förmånsrätt för ränta, som före början af konkurs upplupen är för längre tid än tre år. Är förlagsinteckning beviljad för fleres fordringar, hafve den företräde, som inteckning först sökt; hafva flere sökt inteckning å en dag, ege lika rätt. Börjar konkurs inom en månad efter det förslagsteckning blifvit sökt, vare inteckningen utan verkan. Ej heller gälle förlagsinteckning, som blifvit sökt samma dag, då konkurs börjats eller der-efter.

Mom. 3. Denna förordning skall icke tillämpas i de förmånsrättstvister, som göras anhängiga före utgången af December månad 1882.

C) Förordning, angående förändrad lydelse af 2 och 5 §§ Konkurslagen den 18 September 1862.

(Lika lydande med Utskottets förslag.)»

B. *Mot särskilda delar af utlåtandet.*

I.

a) beträffande förslaget till *Förordning angående förlagsinteckning:*

1 §.

af herr *Bergström*, mot införande i denna § efter ordet »*grufvedrift*» af orden »*äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra*»;

af Herrar *Anders Persson*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg*, hvilka instämt i Herr *Samzelius*' reservation derom, att rättigheten till förlagsinteckning bort utsträckas till alla slags näringar, utom handel, och Utskottets förslag affattas i öfverensstämmelse dermed, samt att följaktligen förslaget till Förordning angående lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk, under nämnda förutsättning komme att blifva öfverflödigt.

3 §.

af Herr *Thomasson*, mot ändringen i denna §;

7 §.

af Herr *Bergström*, hvilken ansett den i slutet af denna § förekommande hänvisning hafva bort lyda sålunda: »som i 9 § 2 mom. sägs»;

11 §.

af Herrar *Bergström*, *Thomasson* och *Lothigius*, hvilka ansett det af Utskottet under denna § upptagna stadgande icke hafva bort i förslaget införas;

b) beträffande förslaget till *Förordning angående förändrad lydelse af 17 kap. 7 § Handelsbalken*;

af Herr *Bergström*, hvilken påyrkat uteslutande af den efter uttrycken: »så ock, vid förlag till grufvedrift, i sjelfva grufvan» förekommande bestämmelsen: »der den icke är att anse såsom tillhörighet till gäldenärens fasta egendom»;

II.

beträffande förslaget till *Förordning angående fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk*:

af Herr *Bergström*, mot den af Utskottet begagnade motivering;

af Herrar *Lothigius*, *Widmark* och *Lindahl*, hvilka ansett Kongl. Maj:ts förslag hafva bort af Utskottet tillstyrkas; samt

af Herr *Åbergsson*.

*Bilagor till Lag-Utskottets utlåtande öfver Kongl. Maj:ts proposition
N:o 21, med förslag till förordning angående förlagsin-
teckning och i sammanhang dermed erforderliga författ-
ningar.*

I.

Stormägtigste, allernådigste Konung!

Genom nådig remiss har Eders Kongl. Maj:t befalt Sitt och Rikets Commerce-Collegium att afgifva underdånigt utlåtande öfver de förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga förordningar angående förändrad lydelse af § 7 i 17:de kapitlet Handelsbalken, § 1 i Kongl. Förordningen angående särskilda protokoll öfver lagfarter, inteckningar och andra ärenden den 16 Juni 1875 samt § 2 i Konkurslagen, äfvensom till förordning om vissa legoaftal angående kreatur, hvilka förslag utarbetats af dertill i nåder utsedde komiterade; — och har Collegium för fullgörande af denna befallning ansett lämpligt att anmoda Öfverståthållareembetet och vederbörande Magistrater att öfver berörda förslag infordra och till Collegium inom viss tid insända yttranden af fabriks- och handtverksföreningarna i Stockholm, Borås, Carlshamn, Carlskrona, Carlstad, Eskilstuna, Gefle, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Landskrona, Lund, Malmö, Norrköping, Uddevalla, Upsala, Ystad och Örebro samt handtverks- och industriföreningen i Göteborg; hvarjemte Fullmäktige i Jernkontoret anmodats att likaledes inom viss tid till Collegium inkomma med yttrande i ämnet; hvarefter dels ej mindre från bemälde fullmäktige, än äfven från fabriks- och handtverksföreningarna i Norrköping, Upsala, Carlstad, Landskrona, Kalmar och Gefle samt handtverks- och industri-idkareföreningen i Jönköping inkommit yttranden, dels Magistraten i Helsingborg anmält, att någon fabriks- eller

handtverksförening icke funnes der i staden, men att Magistraten genom kungörelser anmodat stadens fabriksidkare och handtverkare att öfver i fråga varande förslag afgifva yttrande, utan att dock sådant inom utsatt tid till Magistraten ingifvits, dels ock af Magistraterna i Borås, Örebro, Ystad, Carlskrona, Malmö, Lund och Eskilstuna tillkännagifvits, att vederbörande föreningar icke aktat nödigt att i ämnet sig yttra; hvaremot från Öfverståthållareembetet samt Magistraterna i Carlshamn, Göteborg och Uddevalla icke inkommit något meddelande i detta ärende.

Uti de inkomna yttrandena äro mot komiterades förslag till förordning angående förlagsinteckning anmärkningar framställda af Fullmäktige i Jernkontoret, fabriksföreningen i Norrköping, fabriks- och handtverksföreningen i Upsala samt fabriksföreningen i Gefle, för hvilka anmärkningars innehåll Collegium skall i korthet redogöra i det utlåtande, Collegium får i detta ärende härmed underdånigst afgifva.

Enligt § 1 i nyssberörda förslag är afsedt, att författningen skulle ega tillämplighet för, bland annat, grufvedrift, »äfvén der denna ej är att till bergsbruk hänföra». I motiven, der någon särskild utredning angående innehållet af i fråga varande § icke återfinnes, är icke heller i öfrigt angifvet hvad med »grufvedrift» af detta slag skall förstås. För närvarande lära alla företag, hvilka äro att anse såsom inbegripna under benämningen »grufvedrift», vara att hänföra under gällande grufvestadgas bestämmelser, och likaledes lära den industriella verksamhet i sin helhet, som faller inom området för dessa bestämmelser, vara att hänföra till »bergsbruk»; hvaraf ock följer, att all grufvedrift under nu varande förhållanden skulle vara att hänföra till bergsbruk. I det vanliga språkbruket förekommer icke heller benämningen grufva för anläggning eller arbetsrum till eftersökande och upphemtande af andra mineralrikets alster än dem, som enligt nu gällande grufvestadga äro föremål för inmutning, såsom ock visar sig af benämningarna stenbrott, skifferbruk, kalkbrott, grustägt m. m. — Skulle åter med uttrycket vara afsedda förhållanden, som kunde komma att genom utfärdandet af en ny grufvelag inträda till följd af inskränkning i antalet af mutbara mineral, så innebär detta en förutsättning af en förändring, som ännu icke egt rum.

Utom idkare af sågverksrörelse skulle, på sätt förslaget i § 1 vidare innehåller, idkare af fabrik eller ock annan inrättning till beredande eller förädling af råämnen så beskaffad, att handelsböcker öfver rörelsen skola föras, vara berättigad att komma i åtnjutande af den förmån, som med förlagsinteckning är afsedd; och då, jemlikt § 2 i Kongl. Förordningen

angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 Maj 1855 från skyldigheten att föra handelsböcker äro, bland andra näringsidkare, undantagna handtverkare, som hufvudsakligen på beställning förfärdiga varor, hafva komiterade med förslaget i denna del åsyftat, hvilket i motiven dertill äfven angifvits, att de egentliga handtverken skulle komma att falla utom området för den i fråga satta lagstiftningen. Häremot har fabriks- och handtverksföreningen i Upsala anmärkt, att en handtverkare numera icke kunde ensamt vänta på beställningar, utan måste hafva ständiga, ofta rätt dyrbara förlag och vanligen äfven öppna salubodar, och såväl för att hålla sina förlag sorterade och fyllda, som äfven för att kunna utföra beställningar, måste han både hafva ineliggande lager af råämnen och kunna lemna kredit; på grund hvaraf, och med stöd af i öfrigt anförda skäl, sagda förening hemställt, att förmånen af att kunna erhålla förlagslån måtte utsträckas till handtverkeri, som ej vore att till sjelfförsörjning hänföra.

Uti underdåniga utlåtanden vid flera föregående tillfällen har Collegium haft anledning anmärka, att det i följd af näringslivets utveckling numera icke är möjligt att på ett tillfredsställande sätt eller genom en allmängiltig och uttömmande bestämning angifva de yrken, hvilka skola räknas till fabriker till skilnad från dem, som böra till handtverk hänföras, och att benämningen af ett industriellt yrke uteslutande beror på den formella omständigheten, huruvida yrket blifvit anmaldt såsom fabrik eller såsom handtverk. Komiterade hafva också rätteligen anmärkt, att den förr uppdragna gränsskilnaden mellan, å ena sidan, fabriker och manufakturer och, å den andra, de under skråordningen lydande handtverkerierna så småningom blifvit allt mera utplånad till dess med Kongl. Förordningen den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet de sista, från skråsystemets tider härrörande skrankorna föllo. Vid sådant förhållande och då, efter hvad erfarenheten ådagalagt, en industriel rörelse under benämning af handtverk ofta bedrifves i vida större omfattning och såsom sådan kräfver mycket större förlagskapital än en så kallad fabrik; hvaremot, på sätt de till Collegium inkommande statistiska primäruppgifter utvisa, förekomma fabriker, der arbetareantalet är så ringa, att idkarne af desamma synas för yrkets utöfvande icke hafva behof af annat biträde än det, som kan lemnas af hustru och hemmavarande barn, hvilket äfven blifvit förutsatt i sistnämnda förordning, såsom inhemtas af § 9, mom. 1, i samma författning, torde de skäl, som uti komiterades betänkande (sidd. 44—46) anföras mot utsträckning af rättigheten att ut-

ställa förlagsinteckning äfven till handtverkerierna, icke kunna tillerkännas full giltighet. Collegium kan icke heller finna, att en sådan utsträckning skall kunna utöfva något menligt inflytande på näringslivets sunda utveckling eller gifva någon annan eller särskild anledning till rättsförvecklingar än den, som i allmänhet kan uppstå af den i fråga varande underpantsinstitutionen, enär, ehvad det gäller större eller mindre industriidkare, första villkoret för möjligheten att erhålla lån mot erbjudande af förlagsinteckning, i hvarje fall dock ytterst lærer bero deraf, att den yrkesidkare, som söker lånet, gjort sig känd för redbarhet och samvetsgranhet. Om således, å ena sidan, den som förfärdigar handtverksarbeten icke synes böra vara utesluten från förmånen att kunna för sin rörelses bedrivande erbjuda den säkerhet, som med förlagsinteckning afses, är det, å andra sidan, gifvet, att denna förmån icke bör utsträckas till hvarje sådan idkare, lika litet som densamma, på sätt komiterade synas hafva antagit, lærer böra tillkomma en hvar, som idkar så kallad fabriksrörelse; och Collegium anser därför endast den idkare af fabriks- och handtverksarbeten kunna berättigas att utställa förlagsinteckning, som drifver rörelsen i det omfång, att han, jemlikt mom. 1 och 2 i § 9 af 1864 års åberopade förordning, skall för yrkets utöfvande göra den i samma författningsrum föreskrifna anmälan. I sammanhang härmed tillåter sig Collegium fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet derpå, att i det förslag till förordning angående förlagsinteckning, hvilket med nådig proposition af den 16 Oktober 1847 öfverlemnades till Rikets då församlade Ständer, förslag i penningar eller varor kunde gifvas för anläggande och drifvande ej mindre af bergsbruk och fabrik än äfven af verkstad eller annan inrättning till beredande eller förädling af råa ämnen, med rättighet för förlagsgifvaren att för sin fordran njuta förmånsrätt till betalning på sätt i sagda paragraf närmare bestämdes.

Enligt hvad nu förevarande § i öfrigt innehåller skulle idkare af bergsbruk eller grufvedrift och den, som drifver sågverksrörelse, kunna erhålla förlagslån af den i förslaget afsedda beskaffenhet utan skyldighet att öfver sin rörelse föra handelsböcker, hvaremot denna skyldighet åläge hvarje annan näringsidkare, som egde att begagna sig af sagda förmån. Collegium kan icke finna någon giltig grund, hvarför de förstnämnda slagen af yrkesidkare skulle hafva denna företrädesrätt, enär det väl icke lærer kunna antagas, att desse yrkesidkare skola vara oförmögne att verkställa en sådan bokföring, hvilken väl också med den förändring, formen för förlagslåns meddelande numera erhållit, torde få anses såsom ett nä-

stan oeftergifligt vilkor för möjligheten att undfå slika försträckningar och i alla händelser lemnar tillfälle till en alltid tillgänglig öfversigt af en industriel rörelses omfattning, hvadan ett stadgande i denna syftning måste vara till fördel både för den som gifver och den som emottager ett förlagslån. Hvad i sist berörda afseenden blifvit anfördt gäller äfven idkare af handtverk med den inskränkning Collegium redan antydt.

Under öfverläggningen i detta ärende har hos Collegium uppstått fråga, huruvida merberörda § 1, hvilken innefattar den grundväsentliga delen af förslaget i dess helhet, borde, på sätt nu skett, i en hufvudsaklig del gifva hänvisning till en annan icke uppgifven författning, eller om icke §:n hellre borde uppställas i öfverensstämmelse med § 1 i ofvan öfvermällda, vid 1847—1848 årens riksdag aflåtna nådiga förslag, deri, såsom i det föregående blifvit framhållet, angåfvos de yrkesidkare, åt hvilka förlag kunde gifvas mot åtnjutande af den i lag stadgade förmånsrätt. Att genom det senare förfaringssättet den föreslagna författningen skulle vinna i fullständighet och blifva oberoende af de förändringar, omnämnda förordning af den 4 Maj 1855, utom de deri redan vidtagna, kan komma att underkastas, är otvifvelaktigt; men Collegium har emellertid auset sig icke böra i detta afseende framställa något förslag; hvadan Collegium inskränker sig till att föreslå de ändringar i komiterades förslag, hvilka hafva sin grund i de mot detsamma i nu antydda delar förekomna anmärkningar; och får Collegium i följd häraf hemställa: att

— under förutsättning, det § 2 i Kongl. Förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 Maj 1855 till sin lydelse ändras sålunda, att i §:ns första del bland de under stadgandet i § 1 inbegripna införas *idkare af bergsbruk och sågverksrörelse*, samt att, med uteslutande af de i senare delen af §:n förekommande orden »idkare af grufvedrift och bergsmannahandtering» och »handtverkare, som hufvudsakligen på beställning varor förfärdiga», bland de från nyss nämnda stadgande undantagne införas *de, som utan annat biträde än af hustru och hemmavarande barn tillverka fabriks- eller handtverksarbeten* —

dels § 1 i förslaget till förordning angående förlagsinteckning må endast innehålla, att om någon gifver förlag till idkare af så beskaffadt yrke för beredande eller förädling af råämnen, att handelsböcker skola öfver rörelsen föras, och förlaget varder i stadgad ordning intecknad, förlagsmannen skall för sin fordran njuta den förmånsrätt, som i 17:de kapitlet Handelsbalken sägs;

dels, i öfverensstämmelse härmed, äfven måtte ändras den af komiterade föreslagna lydelse af § 7 i nyss nämnda kapitel och balk.

Uti andra punkten af § 3 i förslaget till förordning angående förlagsinteckning stadgas, att den, som, på sätt förut sägs, hos vederbörlig domstol söker förlagsinteckning, skall vid sin ansökning foga bevis, att förlagstagaren om sin rörelse gjort sådan anmälan, som, efter ty särskilda författningar innehålla, för rättighet att samma rörelse drifva är föreskrifven, eller, der rörelsen är af beskaffenhet, att för dess utöfvande dylik anmälan icke erfordras, intyg af magistrat, kronofogde eller länsman, att förlagstagaren den uppgifna rörelsen utöfvar; — men då en hos vederbörande gjord anmälan om en rörelses drifvande icke i allmänhet kan anses innebära visshet om, att anmälaren är i verklig utöfning af densamma, synes det vara af vigt för förlagsgifvaren, att, ehvad den i §:n förutsatta anmälan bör, efter hvad särskildt stadgas, ega rum eller icke, sökanden skall förete det föreskrifna intyget.

Med hänsyn dertill, att i merberörda förslag icke funnes någon uttrycklig föreskrift i fråga om det fall, att en industriel inrättning, till hvars drifvande förlag vore gifvet och intecknad, öfverginge till annan egare, inteckningen borde anses ega fortfarande giltighet och förlagsgifvaren således njuta förmånsrätt emot den nye egarens borgenärer, hafva Fullmäktige i Jernkontoret, jemte det de förmält sig icke kunna förorda den af en komité-ledamot yttrade mening, att det måtte stadgas att den nye egaren skulle vara pliktig att ansvara för den i verket intecknade fordran, i öfrigt anmärkt, att de icke kunde finna någon anledning, hvarför uti en förordning angående förlagsinteckning ej skulle inrymmas ett stadgande liknande det, som finnes intaget i § 28 af förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875, eller det förklarande, att om innehafvare af intecknad förlagsfordran låter ny egare till verket å inteckningshandlingen teckna förbindelse, hvarigenom han öfvertager den intecknade skulden, förre gäldenären skall vara fri från sin förbindelse, der ej annorlunda är aftaladt; varande, utom andra för ett sådant tillägg till den föreslagna författningen angifna grunder, af fullmäktige anfördt, att genom ett uttryckligt stadgande af hufvudsakligen sagda innehåll komme att tryckas lagens stämpel på en måhända icke fullt grundad, men åtminstone mera allmänt antagen och spridd föreställning om nu gällande författningars rätta mening och betydelse i detta afsende; — och som genom ett stadgande i det af fullmäktige angifna syfte förlagsgifvares rätt i antydda fall torde kunna tillgodoses, finner Collegium sig böra un-

derstödja berörda förslag; i sammanhang hvarmed Collegium, i öfverensstämmelse med hvad fullmäktige i öfrigt hemställt, tillstyrker, att när förändring i eganderätten till ett industriellt verk, vid hvilket häftar förlagsinteckning, inträffar, skall inom en månad derefter vid vederbörlig domstol företes, för att i dess protokoll införas, den afhandling, som träffats om förlagslånets öfvertagande af verkets nye egare, dervid för underlåtenhet att sådant fullgöra torde böra stadgas förlust af inteckningsrätten; hvaremot någon anmälan i öfrigt hos domstolen i hvarje fall, då ett sådant verk öfvergår från en till annan egare, hvilket fullmäktige äfven ifrågasatt, icke synes vara af någon vigt. Derest Eders Kongl. Maj:t skulle finna föreskrifter af nu angifna innehåll böra i förslaget inrymmas, torde dessa kunna införas näst efter § 6 af detsamma.

Uti § 6 af ofvan åberopade nådiga förslag till förordning angående förlagsinteckning förekomma stadganden för det fall, att flyttning af bruk, fabrik, verkstad eller inrättning skett till annan ort än den, hvarest in-teckningen blifvit beviljad, hvarom Collegium trott sig böra underdånigst erinra med hemställan tillika, huruvida icke, derest Eders Kongl. Maj:t skulle finna någon föreskrift i omförmälda afseende behöflig, då äfven, med hänsyn till stadgandena i § 2 af förevarande förslag, kunde komma under öfvervägande, om föreskrift må böra meddelas för de fall, att stad, som lyder under landsrätt, erhåller egen jurisdiktion eller tvärtom stad med sådan jurisdiktion förlägges under landsrätt.

På sätt i det föregående är antydt har mot komiterades förslag gjorts anmärkning äfven af fabriksföreningarna i Norrköping och Gefle, gående ut på, dels att, såsom af en af komiténs ledamöter framhållits, förlags-gifvares rätt borde genom något stadgande betryggas för sådana tillfällen, då inrättning, till hvars drifvande förlag vore gifvet och in-tecknad, öfverginge till annan egare, dels med afseende derå, att genom bifall till förslaget förlagsinteckning endast komme att medföra förmånsrätt i händelse af konkurs, dels ock att komiterade bort afgifva förslag till bestämmande af hvad med lös och fast egendom bör förstås m. m.; men Collegium finner hvad sålunda blifvit anmärkt, såsom berörande ämnen, hvilka antingen blifvit i komiterades betänkanden afhandlade eller i detta utlå-tande underkastats pröfning, icke föranleda något särskildt yttrande från Collegii sida; — och får Collegium slutligen i underdånighet gifva till-känna, att Collegium vid komiterades i detta ärende afgifna förslag, utom hvad angår det, som afser vissa legoafstal angående kreatur, i hvilket

ämne det icke torde tillhöra Collegium att sig utlåta, icke har något ytterligare att erinra.

Med återställande af remissakten öfverlemnas härjemte ofvan omfördä ytranden samt skrivelser, och Collegium framhårdar med djupaste vördnad,

Stormäktigste, Allernådigste Konung,

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåtar

C. Fr. Wærn.

J. Sjöberg.

G. Hegardt.

Stockholm den 20 Oktober 1881.

II.

Till Kongl. Maj:ts och Rikets Kommerce-Kollegium.

Till fullgörande af Kongl. Kollegii anmodan i skrifvelse af den 30 nästlidne Augusti att meddela yttrande öfver det förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar, som afgifvits af den dertill utaf Kongl. Maj:t förordnade komité, få Jernkontorets Fullmäktige, efter granskning af berörda förslag, äran anföra följande:

Uti förslaget till förordning angående förlagsinteckning sökes förgäfvets uttrycklig föreskrift i den utan allt tvifvel ganska viktiga fråga, huruvida när så inträffar, att en industriell inrättning, till hvars drifvande förslag är gifvet och in-tecknad, till annan egare öfvergår, in-teckningen bör anses ega fortfarande giltighet och förlagsgifvaren således njuta förmånsrätt emot den nya egarens borgenärer. Rätta uppfattningen af förslagens mening torde emellertid böra antagas vara den, som en reservant angifvit, eller att in-teckningen skulle vara kraftlös i samma stund den industriella inrättningen genom köp eller annat fång öfverginge till den nye egaren. Fullmäktige dela visserligen reservantens åsigt om angelägenheten deraf, att betydelsen af det ifrågavarande rättsinstitutet bör, så vidt möjligt är, upprätthållas, och onekligt är, att med en så beskaffad tillämpning af författningen, som ofvan är antydd, den säkerhet, som en förlagsgifvare kan hafva för sin fordran beräknat, lider ett svårt afbräck och blifver af lika litet värde, som den skulle ega i händelse näringsidkaren till annan än ny innehafvare af Verket afhänder sig det gods, hvaruti förmånsrätt blifvit beviljad. Detta oaktadt kunna Fullmäktige icke med reservanten förorda att stadgas må, att den nye egaren skulle vara pliktig att ansvara

för den i Verket intecknade fordringen, enär, utom det att ett så beskaffadt stadgande skulle, der det lösa godset i värde ej svarade emot förlagsskulden, icke allenast försvåra, utan måhända någon gång omöjliggöra försäljningen af sjelfva Verket eller inrättningen, derjemte förekommer ett annat i Fullmäktiges tanke än viktigare inkast, det nemligen, att om meningen är att vid den nye egarens öfvertagande af förlagslånet, den ursprunglige gäldenären, d. v. s. den, som erhållit förlagslånet, skulle blifva från sin förbindelse fri, en sådan utan fordringsegarens bifall och samtycke gjord öfverflyttning af ansvarigheten för gälden står i strid med allmänt gällande grundsatser, samt att i motsatt fall, eller att förlagsgifvaren, utöfver den honom tillkommande förmånsrätt till det lösa godset, borde icke allenast tillerkännas en personlig fordran hos den senare egaren till verket, utan ock bibehållas vid en dylik gent emot förre egaren, detta icke eller synes stå väl tillsammans med hvad lagen i afseende på annan intecknad fordran innehåller, och dessutom utan allt tvifvel komme att gifva anledning till mången förveckling och till mången tvist. Men om på dessa grunder Fullmäktige icke tillstyrka, att den, hvilken förvärfvar en fabriksinrättning eller annat verk, i hvars effekter inteckning är medgifven, skall ovilkorligen och oberoende deraf, huruvida förläggaren det medgifver eller icke, ansvara för förlagsskulden, så kunna Fullmäktige deremot icke finna någon anledning, hvarför uti en förordning angående förlagsinteckning ej skulle inrymmas ett stadgande, liknande det, som finnes intaget i 28 § af förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875, eller det förklarande, att om innehafvare af intecknad förlagsfordran låter ny egare till verket å inteckningshandlingen teckna förbindelse, hvarigenom han öfvertager den intecknade skulden, förre gäldenären skall vara fri från sin förbindelse, der ej annorlunda är aftaladt. Egentliga grunden till den skiljaktighet i föreskrifter, som dessa begge författningar förete, är uppenbarligen att söka och finna uti den olika verkan och betydelse inteckning, beviljad i enlighet med den ena eller andra författningen, innebär, i det att då inteckning i fast egendom gifver sakrätt, gällande emot hvilken det vara må, som af egendomen kan blifva innehafvare, genom förlagsinteckning åter icke uppkommer någon sådan rätt, utan endast förmånsrätt i händelse konkurs inträffar; och lika angeläget det är att lagstiftningen strängt iakttaget och håller fast vid denna principiella skillnad, lika önskligt synes det Fullmäktige vara att författningen angående förlag, så vidt utan någons skada och utan bristande konsekvens kan ske, underlättar använ-

dandet af ett rättsinstitut, som för landets näringar visat sig så välgörande och fortfarande är behöfligt. Genom ett från Kongl. förordningen den 16 Juni 1875 hemtadt stadgande i ofvannämnda syftning blefve icke någon antagen och godkänd rättsgrundsats bruten, ingen ny sakrätt tillskapad, och då för stadgandets tillämpning alla vederbörandes samtycke erfordrades, skulle icke heller någon endas rätt deraf kränkas. Deremot skulle såmedelst en verklig förmån beredas landets näringsidkare, icke minst den klass bland dem, hvilkas talan Fullmäktige hafva att bevaka. Derest nemligen den af en föregående egare medgifna förlagsinteckningen skulle, såsom författningsförslaget synes afse, ovilkorligen hafva med öfverlåtagandet af eganderätten af det industriella verket till all kraft och verkan förfallit och åt densamma icke kunna genom ett emellan förläggaren samt verkets förre och nye egare träffadt, af lagen godkändt aftal beredas en fortgående, icke något ögonblick afbruten giltighet och bestånd, så inses lätt att någon gång deraf kunde föranledas ett afbrott i rörelsens bedrifvande, till sin längd beroende af den tid, som erfordrades för ett med omgång och kostnader alltid förenadt anskaffande af ny förlagsinteckning. Hvilket menligt inflytande deraf kunde för ett sundt näringslif uppstå, torde Fullmäktige icke hafva af nöden att här vidare utveckla; utbedjande Fullmäktige sig få tillägga, att ett uttryckligt stadgande, af det hufvudsakliga innehåll Fullmäktige tillåtit sig föreslå, synts dem desto mindre böra möta motstånd, som derigenom komme att tryckas lagens stämpel på en måhända icke fullt grundad, men åtminstone mera allmänt antagen och spridd föreställning om nu gällande författningars rätta mening och betydelse i detta afseende.

I händelse Fullmäktiges nu gjorda framställning vinner nådigt bifall, lärer vara af behovet påkalladt att föreskrift meddelas, dels att när förändring i eganderätten till ett industriellt verk, vid hvilket häftar förlagsinteckning, inträffar, anmälan derom skall inom viss föreskrifven kort tid vid behörig Rådstufvurätt ega rum, dels ock att inom samma tid till införande i rättens protokoll bör företes hvarje afhandling, som träffas om förlagslånets öfvertagande af annan verksegare.

Under erinran att i närvarande lagstiftning saknas utförligare bestämmelser rörande skilnaden mellan fast och lös egendom, hafva komiteerade, ehuru med erkännande att det sätt, hvarpå denna fråga kunde vinna sin lösning, måste utöfva ett ingalunda obetydligt inflytande på en förläggares rätt, dock ansett denna fråga vara af den omfattning, att dess besvarande icke syntes tillhöra den undantagslagstiftning, som hade till

föremål ordnandet af förhållandena mellan förläggare och förlagstagare. Komiterade hafva emellertid uttalat såsom sin åsigt, att om genom noggranna och tydliga bestämmelser, införda å sin rätta plats i lagen, all tvekan i förenämnda ämne kunde förebyggas, sådant skulle vara till synnerlig fördel äfven hvad angår förlagsinteckningar. Och med kändedom om de olika tolkningar, som vid särskilda tillfällen, särdeles hvad beträffar maskiner inom industriella inrättningar, gjort sig gällande i fråga om naturen af fast eller lös egendom, hvarigenom under närvarande förhållanden icke ringa osäkerhet råder för bedömande af vidden och beskaffenheten af den egendom, som utgör föremål för förlagsinteckning, kunna Fullmäktige ej annat än att i komiterades ofvannämnda uttalande på det lifligaste instämma.

Vid öfriga delar af de uppgjorda författningsförslagen hafva Fullmäktige icke funnit anledning till erinran.

Stockholm den 13 Oktober 1881.

På Fullmäktiges i Jernkontoret vägnar:

F. O. Leuhusen.

C. v. Stockenström.

F. Richter.

III.

Underdånigste Memorial.

Eders Kongl. Maj:t har under den 20 i denna månad anbefalt Landtbruks-akademiens Förvaltnings-komité att inkomma med underdånigt utlåtande öfver det förslag till förordning om vissa legoaftal angående kreatur, hvilket af dertill i nåder utsedde komiterade till Eders Kongl. Maj:t afgifvits under den 6 Augusti innevarande år; och går Förvaltnings-komitén att fullgöra detta uppdrag.

Under de senare årtiondena har den svenske landtbrukaren i vida högre grad än förut börjat inse den stora betydelse kreaturen ega för landtbruket, för att detta på ett rätt sätt, och sålunda med god afkomst, må kunna bedrivas. Förändrade förhållanden inom marknaden för produkter ifrån ladugården och mejeriet hafva äfven inträdt, hvilka bidragit till att gifva åt den underhållna boskapen ett förhöjdt värde emot förr, ett förhållande, hvilket är för landet så mycket lyckligare, som, sedan denna rigtning inträdt, landtbrukaren med all ifver arbetar derpå att tillgodogöra de foderämnen, han odlar, så att sådana produkter frambringas, som betinga en säker och lönande marknad och derigenom den största afkastning af hushållningen.

För den skull har det ock befunnits vara nödvändigt, att ladugårds-skötseln bedrivas på annat sätt än förut derutinnan, att kreatur af bästa beskaffenhet — om ock olika för olika landsdelar, dock de mest lämpliga för det afsedda ändamålet — anskaffas och underhållas samt att afveln handhafves och ledes med stor insigt och på ett planmessigt sätt ifrån led till led under en längre tidsföljd, för att goda och likformiga kreatursstammar må inom landet än vidare uppstå. Denna för landt-

bruket vigtiga angelägenhet befordras väsentligen genom det föreliggande lagförslaget, i det att djuregaren, om detsamma blifver lag, med vida större trygghet än nu, kan såväl till landbo öfverlåta dyrbara djurstammar som betrygga deras fortsatta underhåll, afvel och förbättring till största ömsesidiga gagn för både deras egare och arrendator samt hela landets husdjursskötsel.

Med afseende härpå och då komitén, efter noggrann granskning af det föreslagna lagstadgandet, icke har något att deremot erinra, får komitén för sin del uttala den uppfattning, att detsamma för jordbrukets utveckling och förkofran är viktigt samt ändamålsenligt.

Remisshandlingen återställes härmed i underdånighet.

Stockholm den 28 Oktober 1881.

På Landtbruks-akademiens Förvaltnings-komités vägnar:

PEHR EHRENHEIM.

Ferd. Unander.

Till Kongl. Maj:t underdånigst.